

Верховний
Суд

ОГЛЯД

рішень Великої Палати Верховного
Суду, об'єднаної палати і палат
Касаційного кримінального суду
у складі Верховного Суду,
які містять правові висновки про
застосування норм кримінального
та кримінального процесуального
права
(2018–2025 роки)

РОЗДІЛ І. РІШЕННЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКІ МІСТЯТЬ ВИСНОВКИ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА 6

I. Рішення Великої Палати Верховного Суду, які містять висновки про застосування норм кримінального права 6

1. Звільнення від кримінальної відповідальності 6
2. Призначення покарання 7
3. Кримінальні правопорушення проти власності 8
4. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності 9
5. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності або професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг 9
6. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку 10

II. Рішення Великої Палати Верховного Суду, які містять висновки про застосування норм кримінального процесуального права 12

1. Сторона обвинувачення 12
2. Докази і доказування 13
3. Процесуальні витрати 14
4. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов 14
5. Звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру 15
6. Провадження в суді присяжних 16
7. Провадження в суді апеляційної інстанції 17
8. Провадження в суді касаційної інстанції 19
9. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення 20
10. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб 22

РОЗДІЛ II. РІШЕННЯ ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКІ МІСТЯТЬ ВИСНОВКИ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА 22

I. Рішення об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, які містять висновки про застосування норм кримінального права 22

1. Стадія вчинення умисного кримінального правопорушення 22
2. Повторність кримінальних правопорушень 23
3. Покарання та його види 24
4. Призначення покарання 25
5. Звільнення від покарання та його відбування 33
6. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи 34
7. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи 35

8. Кримінальні правопорушення проти власності	36
9. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності.....	40
10. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.....	41
11. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації. 42	
12. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів	43
13. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.....	44
14. Кримінальні правопорушення проти правосуддя	46
15. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)	47

II. Рішення об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, які містять висновки про застосування норм кримінального процесуального права

1. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження	48
2. Інстанційна підсудність	48
3. Сторона обвинувачення	49
4. Сторона захисту	50
5. Процесуальні витрати	51
6. Загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження	52
7. Строки досудового розслідування.....	53
8. Слідчі (розшукові) дії	58
9. Негласні слідчі (розшукові) дії.....	61
10. Закінчення досудового розслідування.....	62
11. Звільнення особи від кримінальної відповідальності.....	64
12. Відкриття матеріалів іншій стороні.....	64
13. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування	65
14. Підготовче провадження	69
15. Судовий розгляд	71
16. Судові рішення	73
17. Провадження в суді апеляційної інстанції.....	75
18. Провадження в суді касаційної інстанції.....	84
19. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами.....	89

РОЗДІЛ III. РІШЕННЯ ПАЛАТ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКІ МІСТЯТЬ ВИСНОВКИ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

I. Рішення палат Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, в яких сформульовано висновки про застосування норм кримінального права	90
II. Рішення палат Касаційного кримінального суду, в яких сформульовано висновки про застосування норм кримінального процесуального права.....	92

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ВП ВС	–	Велика Палата Верховного Суду
ВС	–	Верховний Суд
ВСУ	–	Верховний Суд України
ЄРДР	–	Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄСПЛ	–	Європейський суд з прав людини
КК	–	Кримінальний кодекс України
ККС ВС	–	Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
Конвенція	–	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
КПК	–	Кримінальний процесуальний кодекс України
КСУ	–	Конституційний Суд України
КУпАП	–	Кодекс України про адміністративні правопорушення
МТСБУ	–	Моторне (транспортне) страхове бюро України
НСРД	–	негласні слідчі (розшукові) дії
ОП ККС	–	об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду
СРД	–	слідчі (розшукові) дії

РОЗДІЛ І. РІШЕННЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКІ МІСТЯТЬ ВИСНОВКИ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

І. Рішення Великої Палати Верховного Суду, які містять висновки про застосування норм кримінального права

1. Звільнення від кримінальної відповідальності

1.1. Про застосування ст. 46 КК (примирення винного з потерпілим) у випадку вчинення злочинів, які мали наслідком смерть потерпілого.

Кого слід розуміти під поняттям «потерпілий», яке вживається у ст. 46 КК, - безпосередню жертву злочинного посягання або учасника кримінального провадження (кримінального процесу), у тому числі близьких родичів особи, яка загинула внаслідок злочину.

Яким чином необхідно тлумачити поняття «відшкодування завданих збитків» та «усунення заподіяної шкоди» у контексті положень ст. 46 КК та чи можливе, з огляду на положення цієї статті, «відшкодування завданих збитків» чи «усунення заподіяної шкоди» у разі вчинення злочину.

Висновок:

Термін «потерпілий» у ст. 46 КК необхідно розуміти у його кримінально-правовому значенні, як особу, якій кримінальним правопорушенням безпосередньо заподіюється фізична, моральна та/або майнова шкода або створюється загроза її заподіяння.

Якщо внаслідок вчинення кримінального правопорушення потерпілому заподіяна смерть, то ніхто інший не може висловити його волю під час вирішення питань, пов'язаних з відшкодуванням шкоди у вигляді смерті як підстави для звільнення від кримінальної відповідальності за ст. 46 КК.

Заподіяна кримінальним правопорушенням шкода у розумінні ст. 46 КК має бути такою, що за своїм характером піддається відшкодуванню (усуненню). Смерть є наслідком, що має незворотний характер. Таким чином, шкода у вигляді смерті відшкодуванню або усуненню в розумінні ст. 46 КК не підлягає.

У випадку заподіяння кримінальним правопорушенням шкоди у вигляді смерті потерпілого звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК) неможливе.

Постанова ВП ВС від 16.01.2019 у справі № 439/397/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/79298600>

1.2. Про порядок обчислення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності в разі ухилення особи від досудового розслідування або суду

Висновок:

У разі ухилення від досудового розслідування або суду особа підлягає звільненню від кримінальної відповідальності або покарання за давністю після спливу диференційованого строку, передбаченого ч. 1 ст. 49 КК, подовженого на період ухилення.

Закінчення загальних строків, установлених частиною другою цієї статті (15 років з моменту вчинення злочину і 5 років – з моменту вчинення проступку), є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності у випадках, коли цей строк спливає раніше за диференційований, подовжений на час ухилення.

Постанова ВП ВС від 02.02.2023 у справі № 735/1121/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/108960086>

Окремі думки – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108960092>

– <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109273738>

2. Призначення покарання

2.1. Про визнання стану алкогольного сп'яніння обставиною, що обтяжує покарання, у разі вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК, особою, яка обвинувачувалася в порушенні пп. «а» п. 2.9 Правил дорожнього руху

Висновок:

Керування транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння, хоча і становить порушення вимог пп. «а» п. 2.9. Правил дорожнього руху, однак саме по собі не може виступати прямою безпосередньою причиною настання ДТП та її наслідків у вигляді заподіяння потерпілому (потерпілим) тілесних ушкоджень або смерті. Стан сп'яніння не охоплюється об'єктивною стороною (не є кваліфікуючою ознакою) злочину, передбаченого ст. 286 КК, і при призначенні покарання особі може враховуватись як обставина, що обтяжує покарання згідно з п. 13 ч. 2 ст. 67 КК.

Постанова ВП ВС від 21.08.2019 у справі № 682/956/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/84153042>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84153057>

2.2. Про порядок зарахування строку попереднього ув'язнення у строк покарання

Висновок:

Положення ч. 5 ст. 72 КК щодо правил зарахування попереднього ув'язнення до строку позбавлення волі чи інших видів покарань,

передбачених у ч. 1 ст. 72 КК, визначають «інші кримінально-правові наслідки діяння» у розумінні ч. 2 ст. 4 КК.

Якщо особа вчинила злочин в період з 24.12.2015 до 20.06.2017 (включно), то під час зарахування попереднього ув'язнення у строк покарання застосуванню підлягає ч. 5 ст. 72 КК в ред. Закону № 838-VIII (пряма дія Закону № 838-VIII).

Якщо особа вчинила злочин в період до 23.12.2015 (включно), то під час зарахування попереднього ув'язнення у строк покарання застосуванню підлягає ч. 5 ст. 72 КК в ред. Закону № 838-VIII (зворотна дія Закону № 838-VIII як такого, який «іншим чином поліпшує становище особи» у розумінні ч. 1 ст. 5 КК).

Таким чином, якщо особа вчинила злочин до 20.06.2017 (включно), то під час зарахування попереднього ув'язнення у строк покарання застосуванню підлягає ч. 5 ст. 72 КК в ред. Закону № 838-VIII в силу як прямої, так і зворотної дії кримінального закону в часі.

Якщо особа вчинила злочин до 20.06.2017 (включно) і щодо неї продовжували застосовуватися заходи попереднього ув'язнення після 21.06.2017, тобто після набрання чинності Законом № 2046-VIII, то під час зарахування попереднього ув'язнення у строк покарання застосуванню підлягає ч. 5 ст. 72 КК в ред. Закону № 838-VIII. В такому разі Закон № 838-VIII має переживаючу (ультраактивну) дію. Застосування до таких випадків Закону № 2046-VIII є неправильним, оскільки зворотна дія Закону № 2046-VIII як такого, що «іншим чином погіршує становище особи», відповідно до ч. 2 ст. 5 КК не допускається.

Якщо особа вчинила злочин, починаючи з 21.06.2017 (включно), то під час зарахування попереднього ув'язнення у строк покарання застосуванню підлягає ч. 5 ст. 72 КК в ред. Закону № 2046-VIII (пряма дія Закону № 2046-VIII).

Постанова ВП ВС від 29.08.2018 у справі №663/537/17
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/76207318>

3. Кримінальні правопорушення проти власності

3.1. Про «проникнення» як кваліфікуючу ознаку розбою

Висновок:

Проникнення як кваліфікуюча ознака розбою передбачає, що особа потрапила у житло, інше приміщення чи сховище незаконно, тобто за відсутності права перебувати в місці, де знаходиться майно (всупереч волі законного володільця, шляхом обману, за відсутності визначених законом підстав чи на порушення встановленого законом порядку). При цьому незаконність проникнення стосується самого факту

потрапляння до житла, іншого приміщення чи сховища або перебування в ньому під час вчинення розбою. Спосіб проникнення (застосування фізичних чи інтелектуальних зусиль) принципового значення для встановлення кваліфікуючої ознаки «проникнення» не має.

При вирішенні питання про застосування кваліфікуючої ознаки «проникнення у житло, інше приміщення чи сховище» в складі кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 187 КК, вирішальне значення мають режим доступу до приміщення (вільний/обмежений) під час вчинення розбою та наявність у особи умислу на незаконне входження (потрапляння) до приміщення або незаконне перебування в ньому з метою заволодіння чужим майном.

Постанова ВП ВС від 18.04.2018 у справі № 569/1111/16-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/73532589>

4. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності

4.1. ПРО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ СТ. 204 КК

Висновок:

Алкогольний напій може бути предметом кримінальних правопорушень, передбачених ст. 204 КК, за таких умов:

- 1) виготовлення на основі спиртів, вміст яких визначається згідно з нормами, встановленими ПК в редакції, чинній на момент вчинення правопорушення;
- 2) протиправного поводження з ним як із визначеним законом підакцизним товаром.

Постанова ВП ВС від 27.11.2024 у справі № 336/3796/15-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/123780067>

5. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності або професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

5.1. Про застосування ч. 2 ст. 365 КК

Висновок:

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ч. 2 ст. 365 КК, вичерпується діями, які явно виходять за межі наданих працівнику правоохоронного органу прав чи повноважень і містять принаймні одну з ознак: супроводжуються насильством або погрозою застосування насильства, застосуванням зброї чи спеціальних засобів або болісними і такими, що ображають особисту гідність потерпілого, діями, за відсутності ознак катування.

Заподіяння наслідків у вигляді істотної шкоди в розумінні п. 3 примітки до ст. 364 КК не є обов'язковою умовою для кваліфікації дій за ч. 2 ст. 365 КК.

Постанова ВП ВС від 05.12.2018 у справі № 301/2178/13-к
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/78426368>

5.2. Про поняття «правоохоронний орган» та «працівник правоохоронного органу»

Висновок:

Критеріями віднесення органів державної влади до правоохоронних є інституційно-функціональні ознаки, що визначають правовий статус такого органу в системі органів державної влади.

До правоохоронних органів слід відносити органи державної влади, визначені в законах України як правоохоронні чи такі, що здійснюють закріплену за ними на законодавчому рівні правоохоронну функцію.

При вирішенні питання про те, чи є особа працівником правоохоронного органу, необхідно виходити із системного аналізу: положень Конституції України, КК, КПК, КУпАП, нормативно-правових актів, які регулюють правовий статус того чи іншого органу державної влади, з яким особа перебуває у трудових чи службових відносинах; повноважень працівника згідно з його посадовою інструкцією, які передбачають реалізацію правоохоронної функції, зокрема вжиття визначених законом превентивних заходів і заходів примусу, а також передбачених кримінальним процесуальним законодавством і законодавством про адміністративні правопорушення заходів; законодавства про пенсійне забезпечення відповідної категорії працівника.

Постанова ВП ВС від 30.08.2023 у справі № 633/195/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113396900>

Окремі думки – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113300118>

– <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113322162>

6. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

6.1. Про те, чи підлягають кримінальній відповідальності за ст. 437 КК особи, які не здійснюють військового та політичного керівництва державою-агресором, не наділені службовою компетенцією чи іншими можливостями впливати на прийняття рішень щодо планування, підготовки, розв'язування чи ведення агресивної війни, агресивних воєнних дій та/або контролювати їх виконання,

однак задіяні як співвиконавці в заходах, що за змістом є участю у веденні такої війни чи воєнних дій

Висновки:

Діяння, визначені у ст. 437 КК, здатні вчиняти особи, які в силу службових повноважень або фактичного суспільного становища спроможні здійснювати ефективний контроль за політичними чи воєнними діями або керувати ними та/або істотно впливати на політичні, військові, економічні, фінансові, інформаційні та інші процеси у власній державі чи за її межами, та/або керувати конкретними напрямками політичних або воєнних дій.

Планування, підготовка, розв'язування агресивної війни чи воєнного конфлікту, участь у змові, що спрямована на вчинення таких дій, та ведення агресивної війни чи агресивних воєнних дій вимагає наявності у суб'єктів або відповідних повноважень, ресурсів у сферах міжнародних відносин, внутрішньої політики, оборони, промисловості, економіки, фінансів, або такого суспільного становища, яке дозволяє їм впливати на прийняття відповідних рішень уповноваженими особами. Вони можуть, зокрема, але не виключно: окреслювати загальний курс розвитку держави, реалізовувати його; представляти державу в міжнародних відносинах; впливати на її нормотворчу діяльність; формувати державну політику; формувати національну ідеологію та забезпечувати її впровадження у життя через масовий вплив на суспільну думку; затверджувати склад і керувати збройними силами, підпорядкованими державі, а також незаконними воєнізованими чи збройними формуваннями; визначати стратегічні завдання для економіки та промисловості (у тому числі спрямовані на обслуговування ними військових цілей); забезпечувати фінансування воєнних заходів; керувати матеріально-технічним забезпеченням впровадження цих заходів.

До осіб з відповідними можливостями можуть належати, наприклад: глави держав та урядів; члени парламенту; лідери політичних партій; дипломати; керівники спецслужб; командири збройних сил, підпорядкованих державі, а також незаконних воєнізованих чи збройних формувань; інші особи, які фактично діють як військові командири; керівники органів виконавчої влади, які здійснюють функції з вироблення та реалізації державної політики і нормативно-правового регулювання у сфері діяльності збройних формувань і обігу зброї; керівники, правовий статус яких не охоплюється поняттям військового командира і які здійснюють владу або контроль щодо осіб, які беруть участь в агресивній війні чи агресивних воєнних діях; інші особи, які хоча й не займають формальних посад, проте здатні реально впливати на військово-політичні процеси, пов'язані

з плануванням, підготовкою, розв'язуванням агресивної війни чи воєнного конфлікту та веденням агресивної війни або агресивних воєнних дій.

Постанова ВП ВС від 28.02.2024 у справі № 415/2182/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/117555176>

Окремі думки - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117687058>

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/117721706>

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/117915511>

II. Рішення Великої Палати Верховного Суду, які містять висновки про застосування норм кримінального процесуального права

1. Сторона обвинувачення

1.1. Про право подання апеляційної та/або касаційної скарги прокурором, який був включений до групи прокурорів у кримінальному провадженні, однак не брав участі в судових засіданнях

Висновок:

Передбачене ч. 6 ст. 393, ч. 6 ст. 425, пунктами 15, 20 ч. 2 ст. 36 КПК право на подання апеляційної та касаційної скарг прокурором, який входить до складу групи прокурорів, визначеної в порядку ст. 37 цього Кодексу, не обмежується його участю в судових засіданнях з розгляду конкретного кримінального провадження у судах попередніх інстанцій.

Якщо прокурор був включений до групи прокурорів, однак не брав участі у судових засіданнях, він має право на подання апеляційної чи касаційної скарг.

Група прокурорів, визначена у конкретному кримінальному провадженні відповідно до ст. 37 КПК діє як єдиний суб'єкт на стороні обвинувачення – прокурор.

Постанова ВП ВС від 27.11.2019 у справі № 629/847/15-к
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86105184>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86070743>

1.2. Про те, чи належить до функцій підтримання публічного обвинувачення участь прокурора в судовому розгляді кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення.

Чи включає в себе поняття «державне обвинувачення» провадження у формі приватного обвинувачення.

Чи обов'язкова участь прокурора під час судового розгляду кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення

Висновок:

Участь прокурора у судовому розгляді кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення, врегульованому приписами гл. 36 КПК, відноситься до функції підтримання публічного обвинувачення.

Встановлений гл. 36 КПК процесуальний порядок здійснення кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення за правовою природою є приватно-публічною формою обвинувачення і не виключає повноважень прокурора щодо здійснення ним функцій процесуального керівництва досудовим розслідуванням та підтримання державного обвинувачення в суді, крім повноваження ініціювати кримінальне провадження за відсутності заяви потерпілого про злочин.

Участь прокурора під час судового розгляду кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення як гарантія забезпечення засад рівності та змагальності, а також захисту прав та законних інтересів потерпілого, є обов'язковою, крім випадку, коли прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення, а потерпілий висловив згоду на підтримання обвинувачення в суді (ч. 5 ст. 340 КПК).

Постанова ВП ВС від 26.06.2019 у справі № 404/6160/16-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/82885531>

2. Докази і доказування

2.1. Про допустимість висновку експерта за результатами проведеного дослідження, яке призначено слідчим, що не входить до групи слідчих, яким доручено розслідування в конкретному кримінальному провадженні

Висновок:

У випадку призначення експертизи слідчим, який не входить до складу визначеної у кримінальному провадженні слідчої групи суд, вирішуючи питання про допустимість даних висновку експерта як доказів, повинен у межах доводів сторін перевірити, чи призвів спосіб призначення експертизи до порушення тих чи інших прав і свобод людини, передбачених Конвенцією та/або Конституцією України. У разі визнання доказів недопустимими суд має вмотивувати свої висновки про істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, зазначивши, які саме й чиї права і свободи було порушено і в чому це виражалось.

Оцінюючи докази на предмет допустимості відповідно до критеріїв, встановлених кримінальним процесуальним законом, суд виходить з обставин конкретної справи і також повинен вмотивувати своє рішення.

Постанова ВП ВС від 31.08.2022 у справі № 756/10060/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106141457>

Окремі думки – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106243430>

– <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106243431>

– <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106205018>

3. Процесуальні витрати

3.1. Про стягнення процесуальних витрат при закритті кримінального провадження у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності

Висновок:

КПК не обмежує процесуальну форму вирішення питання щодо розподілу процесуальних витрат, у тому числі витрат на правову допомогу, виключно обвинувальним вироком.

Суд повинен вирішити питання про розподіл процесуальних витрат у будь-якому рішенні, яким завершується розгляд кримінального провадження по суті, у тому числі й в ухвалі про закриття кримінального провадження у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності.

Невирішення питання про розподіл процесуальних витрат не може бути єдиною підставою для скасування прийнятих судами першої та апеляційної інстанцій судових рішень, оскільки не є істотним порушенням вимог КПК та не впливає на вирішення питання кримінально-правової кваліфікації, доведеності винуватості і призначення покарання.

Вирішення питання про розподіл процесуальних витрат полягає у висновку суду про стягнення або відмову у стягненні певної грошової суми, яка є процесуальними витратами у розумінні КПК. Залишення клопотання учасника провадження про розподіл процесуальних витрат без розгляду не є вирішенням судом питання про розподіл процесуальних витрат. Це питання може вирішити відповідно до положень ч. 5 ст. 534 КПК суд, який виніс рішення без вирішення питання про розподіл процесуальних витрат.

Постанова ВП ВС від 17.06.2020 у справі № 598/1781/17
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89977787>

4. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов

4.1. Про можливість у межах кримінального провадження пред'явити позов до МТСБУ про відшкодування шкоди, завданої внаслідок ДТП, і необхідність

попереднього звернення потерпілого до МТСБУ із заявою про виплату страхового відшкодування

Висновок:

Положення ч. 1 ст. 128 КПК щодо можливості пред'явлення цивільного позову у кримінальному провадженні особою, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, зокрема, до фізичної чи юридичної особи, яка за законом несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану діяннями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, треба розуміти як можливість пред'явлення зазначеного позову до МТСБУ як юридичної особи, на яку ст. 41 Закону «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» покладено обов'язок відшкодування такої шкоди.

Для розгляду в межах кримінального провадження цивільного позову потерпілого до МТСБУ про стягнення шкоди, завданої внаслідок вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК, попереднє звернення потерпілого до МТСБУ із заявою про виплату страхового відшкодування в порядку, визначеному статтею ст. 35 Закону «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» не є обов'язковим.

Постанова ВП ВС від 19.06.2019 у справі № 465/4621/16-к
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82703512>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82915306>

5. Звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру

5.1. Про відкриття документів, які стали підставою для проведення НСРД

Висновок:

Якщо сторона обвинувачення під час досудового розслідування своєчасно вжила всі необхідні та залежні від неї заходи, спрямовані на розсекречення процесуальних документів, які стали підставою для проведення НСРД, однак такі документи не були розсекречені з причин, що не залежали від волі і процесуальної поведінки прокурора, то суд не може автоматично визнавати протоколи НСРД недопустимими доказами з мотивів невідкриття процесуальних документів, якими санкціоноване їх проведення.

Процесуальні документи, які стали підставою для проведення НСРД (ухвали, постанови, клопотання) та які на стадії досудового

розслідування не було відкрито стороні захисту в порядку, передбаченому ст. 290 КПК з тієї причини, що їх не було у розпорядженні сторони обвинувачення (процесуальні документи не були розсекречені на момент відкриття стороною обвинувачення матеріалів кримінального провадження), можуть бути відкриті іншій стороні під час розгляду справи у суді за умови своєчасного вжиття прокурором всіх необхідних заходів для їх отримання.

Якщо сторона обвинувачення не вжила необхідних та своєчасних заходів, що спрямовані на розсекречення процесуальних документів, які стали процесуальною підставою для проведення НСРД і яких немає в її розпорядженні, то в такому випадку має місце порушення норм ст. 290 КПК.

Якщо у ході розгляду кримінального провадження у суді було задоволене повторне клопотання прокурора про розсекречення процесуальних документів, які стали підставою для проведення НСРД, і розсекречено їх, то відповідні процесуальні документи як такі, що отримані стороною обвинувачення після передачі справи в суд, повинні бути відкриті згідно з ч. 11 ст. 290 КПК.

Якщо процесуальні документи, які стали підставою для проведення НСРД, розсекречені під час судового розгляду, і сторона захисту у змагальному процесі могла довести перед судом свої аргументи щодо допустимості доказів, отриманих у результаті НСРД, в сукупності з оцінкою правової підстави для їх проведення, то суд повинен оцінити отримані докази та вирішити питання про їх допустимість.

У випадку розкриття процесуальних документів, які стали підставою для проведення НСРД після передачі кримінального провадження до суду, суд зобов'язаний забезпечити стороні захисту достатній час та реальну можливість для доведення перед судом своєї позиції щодо належності та допустимості доказів, отриманих в результаті НСРД в комплексі із процесуальною підставою для проведення НСРД з метою реалізації принципу змагальності.

Постанова ВП ВС від 16.10.2019 у справі № 640/6847/15-к
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/85174578>

Аналогічний підхід застосований у постанові ВП ВС від 16.01.2019 у справі №751/7557/15-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/79298340>

6. Провадження в суді присяжних

6.1. Про роз'яснення права на суд присяжних не під час підготовчого судового засідання, а при судовому розгляді

Висновок:

Роз'яснення судом обвинуваченому права на суд присяжних поза часовими межами підготовчого провадження, але до завершення судового розгляду, не завжди є безумовною підставою для скасування вироку.

Однак для залишення судових рішень у силі в кожному конкретному випадку необхідні дані, які би з достатньою переконливістю свідчили про відсутність в особи перешкод у реалізації свого права на особливий порядок судового розгляду попри зазначений недолік. За наявності обґрунтованих підстав для висновку, що в результаті роз'яснення права на суд присяжних на стадії судового розгляду обвинувачений мав реальну можливість ефективно скористатися ним, суд касаційної інстанції вправі не визнати відсутність роз'яснення такого права прокурором при направленні обвинувального акта до суду і судом у підготовчому судовому засіданні безумовною підставою для скасування вироку. Вирішуючи це питання, суду належить виходити з того, чи забезпечили фактично застосовані час і спосіб роз'яснення обвинуваченому права на суд присяжних можливість його реалізації.

Постанова ВП ВС від 12.09.2018 у справі № 523/6472/14-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/76947335>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80751652>

7. Провадження в суді апеляційної інстанції

7.1. Про право на апеляційне оскарження постановленої слідчим суддею ухвали, що не передбачена кримінальними процесуальними нормами, до яких відсилає положення ч. 3 ст. 309 КПК

Висновок:

Оскільки слідчий суддя прийняв рішення, яке не передбачено КПК, суду апеляційної інстанції при вирішенні питання про відкриття апеляційного провадження належало виходити з приписів ст. 9 КПК, яка розкриває принцип законності кримінального провадження та в ч. 6 установлює, що коли положення цього Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені ч. 1 ст. 7 цього Кодексу. Однією з таких засад є забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності (п. 17 ч. 1 ст. 7 КПК), а її зміст розкрито у ст. 24 КПК, згідно з ч. 1 якої кожному гарантується право на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності, зокрема, суду, слідчого судді в порядку, передбаченому КПК.

Постанова ВП ВС від 23.05.2018 у справі № 237/1459/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/74475877>

Аналогічний підхід застосований у постанові ВП ВС від 23.05.2018 у справі № 243/6674/17-к <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74475959>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74688072>

7.2. Про право прокурора на апеляційне оскарження вироків, ухвалених на підставі угод про визнання винуватості чи про примирення, з підстав затвердження угоди, в якій узгоджене покарання суперечить загальним засадам призначення покарання, визначеного КК

Висновок:

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 392 КПК в апеляційному порядку можуть бути оскаржені судові рішення, які були ухвалені судами першої інстанції і не набрали законної сили, а саме вирoki, крім випадків, передбачених ст. 394 КПК, зокрема, крім випадків оскарження прокурором вироку на підставі угоди про визнання винуватості з інших підстав, ніж призначення судом покарання, менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди, а також затвердження судом угоди у провадженні, в якому згідно із ч. 4 ст. 469 цього Кодексу угода не може бути укладена (п. 2 ч. 4 ст. 394 КПК). Зазначений перелік меж і підстав, з яких вирок суду першої інстанції на підставі угоди між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим про визнання винуватості може бути оскаржено, є вичерпним.

Постанова ВП ВС від 29.03.2023 у справі № 947/10464/21 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110428154>

Окремі думки – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110368006>

– <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110308827>

7.3. Про те, чи є погіршенням правового становища зміна судом призначеного обвинуваченому, засудженому покарання у виді обмеження чи позбавлення волі, від якого його було звільнено з випробуванням, на штраф за результатами розгляду апеляційної, касаційної скарги сторони захисту

Висновок:

Зміна за результатами розгляду апеляційної, касаційної скарги покарання у виді позбавлення чи обмеження волі, від відбування якого особу було звільнено з випробуванням на підставі ст. 75 КК на штраф не є погіршенням правового становища обвинуваченого, засудженого.

Призначення апеляційним судом покарання у виді штрафу замість призначеного судом першої інстанції покарання у виді обмеження чи позбавлення волі зі звільненням від його відбування з випробуванням на підставі ст. 75 КК не є: «застосуванням більш суворого покарання» в розумінні п. 2 ч. 1 ст. 420 КПК; «неправильним звільненням від

відбування покарання» в розумінні п. 4 ч. 1 ст.420КПК; «іншим погіршенням становища обвинуваченого» в розумінні ч. 2 ст.404 і ч. 1 ст. 421 цього Кодексу, у зв'язку із чим задоволення відповідних апеляційних вимог сторони захисту з огляду на приписи ст. 420 КПК не вимагає скасування у відповідній частині вироку суду першої інстанції і постановлення нового вироку. Таке рішення суд апеляційної інстанції постановляє у формі ухвали.

Постанова ВП ВС від 07.12.2021 у справі № 617/775/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102010758>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102051080>

7.4. Про можливість подання захисником змін та доповнень до апеляційної скарги, раніше поданої особою, яку він захищає

Висновок:

У розумінні ч. 3 ст. 403 КПК «особою, яка подала апеляційну скаргу» є лише учасник судового провадження, який реалізував право на апеляційне оскарження від свого імені. Право змінити та/або доповнити апеляційну скаргу обвинуваченого, належить виключно суб'єкту її подання, тобто обвинуваченому.

Постанова ВП ВС від 24.04.2024 у справі № 304/1035/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/119045334>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119045335>

8. Провадження в суді касаційної інстанції

8.1. Про можливість касаційного оскарження судових рішень про застосування амністії, постановлених на стадії виконання вироку

Висновок:

Виходячи з положень п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України в редакції Закону №1401-VIII, право особи на касаційне оскарження судового рішення в кримінальному провадженні має обмежений характер та реалізується виключно у випадках, передбачених КПК.

Судові рішення щодо застосування амністії, постановлені на стадії виконання вироку, не можуть бути оскаржені в касаційному порядку, оскільки у КПК не передбачено право особи на їх касаційне оскарження.

Постанова ВП ВС від 23.01.2019 у справі № 738/1482/16-к
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79445662>

8.2. Про право касаційного суду розглядати питання, які не ставилися сторонами перед судами попередніх інстанцій

Висновок:

Поставлені у касаційних скаргах питання, що належать до предмету перевірки касаційного суду згідно з частиною першою статті 438 КПК і спрямовані на покращення правового становища особи, яка піддається кримінальному переслідуванню, мають вирішуватися судом касаційної інстанції по суті незалежно від того, чи ставили їх сторони перед судами попередніх інстанцій.

Постанова ВП ВС від 12.09.2018 у справі № 523/6472/14-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/76947335>

8.3. Про алгоритм дій колегії суддів, палати в разі, якщо вона вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні об'єднаної палати

Висновок:

Якщо колегія суддів, палата, яка розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку, вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі об'єднаної палати Касаційного кримінального суду, то вона передає таке кримінальне провадження на розгляд цієї ж об'єднаної палати.

Об'єднана палата касаційного суду може відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі цієї ж об'єднаної палати.

Постанова ВП ВС від 27.11.2019 у справі № 629/847/15-к
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86105184>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86070743>

9. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення

9.1. Про те, чи може суд, розглянувши справу за обвинуваченням у злочині публічного обвинувачення, змінити правову кваліфікацію інкримінованого діяння на злочин приватного обвинувачення незалежно від позиції потерпілого у справі. Чи може вважатися заява потерпілого про вчинення щодо нього злочину без визначення правової кваліфікації діяння або з неправильною правовою кваліфікацією підставою для продовження розгляду, розпочатого за справою публічного обвинувачення, і винесення рішення щодо кваліфікації злочину.

Чи може суд прийняти рішення про кваліфікацію діяння як злочину приватного обвинувачення у справі, що була розпочата в порядку публічного обвинувачення, без заяви потерпілого

Висновок:

Звернення потерпілого до правоохоронних органів із заявою про вчинення щодо нього злочину без визначення кримінально-правової кваліфікації або з неправильною кваліфікацією є проявом волі на притягнення обвинуваченого до кримінальної відповідальності, що надає суду право за результатами судового розгляду кримінального провадження, розпочатого за процедурою публічного обвинувачення, ухвалити відповідно до встановлених ч. 3 ст. 337 КПК меж судового розгляду обвинувальний вирок з перекваліфікацією діяння на злочин приватного обвинувачення незалежно від позиції потерпілого щодо зміни його правової оцінки.

Якщо потерпілий не подавав заяву про злочин, але до початку чи під час досудового розслідування і/або судового провадження за злочином публічного обвинувачення беззастережно висловився про необхідність застосування щодо винного кримінально-правових заходів примусу, відповідне волевиявлення, зафіксоване у процесуальних документах, є достатньою підставою для здійснення кримінального провадження у формі приватного обвинувачення після зміни кваліфікації злочину.

У разі перекваліфікації судом діяння на злочин приватного обвинувачення позиція потерпілого про притягнення обвинуваченого до кримінальної відповідальності за злочин публічного обвинувачення не може прирівнюватися до відмови від приватного обвинувачення і не є підставою для закриття кримінального провадження, регламентованою п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК.

Якщо потерпілий не подавав заяви про злочин і до початку чи під час досудового розслідування і/або судового провадження не порушував питання про притягнення обвинуваченого до кримінальної відповідальності або ж прямо і беззастережно відмовився від обвинувачення (за винятком кримінальних проваджень щодо злочинів, пов'язаних з домашнім насильством), то така позиція зумовлює припинення кримінального провадження шляхом його закриття на підставі п. 7 ч. 1 та ч. 7 ст. 284 КПК після перекваліфікації діяння на злочин приватного обвинувачення.

Постанова ВП ВС від 03.07.2019 у справі № 288/1158/16-к
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82998245>

10. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб

10.1. Про визначення суб'єктного складу здійснення повідомлення про підозру судді

Висновок:

Гарантія незалежності суддів забезпечується тим, що виключно Генеральний прокурор або його заступник перевіряють підстави для повідомлення про підозру судді, складають та підписують її текст, а також можуть повідомити про нову підозру або змінити раніше повідомлену підозру.

Письмове повідомлення про підозру судді, яке передбачає погодження та подальше підписання такого процесуального документа, може здійснюватися лише Генеральним прокурором або його заступником. Це повноваження Генерального прокурора або його заступника є винятковим і не може бути передоручене іншим особам.

Генеральний прокурор або його заступник реалізують повноваження щодо письмового повідомлення про підозру судді незалежно від того, чи здійснюють вони процесуальне керівництво у конкретному кримінальному провадженні.

Генеральний прокурор або його заступник можуть доручити вручення прийнятого (складеного) та підписаного ними повідомлення про підозру судді суб'єкту, уповноваженому здійснювати процесуальні дії у конкретному кримінальному провадженні.

Вручення повідомлення про підозру судді уповноваженим суб'єктом за умови, що таке рішення було прийняте (складене) та підписане саме Генеральним прокурором або його заступником, не порушує гарантії суддівської незалежності.

Постанова ВП ВС від 11.12.2019 у справі № 536/2475/14-к
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86365236>

Окремі думки – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86468688>

– <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86468683>

РОЗДІЛ II. РІШЕННЯ ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКІ МІСТЯТЬ ВИСНОВКИ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

I. Рішення об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, які містять висновки про застосування норм кримінального права

1. Стадія вчинення умисного кримінального правопорушення

1.1. Про кримінально-правову оцінку діяння неосудної особи за ст. 15 КК у взаємозв'язку з ч. 3 ст. 503 КПК

ОП ККС вказала, що за кримінально-правової оцінки суспільно небезпечного діяння, вчиненого особою в стані неосудності, суд має виходити із об'єкта посягання та об'єктивної сторони вчиненого діяння з урахуванням всіх фактичних обставин і зовнішнього прояву дій особи, а юридична оцінка такого діяння за наявності для того підстав може здійснюватися із посиланням на ст. 15 КК.

Висновок:

Відповідно до вимог статей 92, 93, 94 КК та ч. 3 ст. 503, ст. 505, ч. 1 ст. 513 КПК під час розгляду кримінального провадження про застосування примусових заходів медичного характеру кримінально-правова оцінка суспільно небезпечного діяння, вчиненого в стані неосудності, повинна ґрунтуватися лише на відомостях, які характеризують суспільну небезпеку вчинених дій, при цьому суд має виходити із об'єкта посягання та об'єктивної сторони вчиненого діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК, з урахуванням всіх фактичних обставин і зовнішнього прояву дій особи, з огляду на те, що встановлення будь-якої форми вини у діях неосудної особи об'єктивно є неможливим. Юридична оцінка такого діяння за наявності до того підстав може здійснюватися із застосуванням ст. 15 КК.

Постанова ОП ККС від 16.01.2023 у справі № 761/37225/20
<https://reestr.court.gov.ua/Review/108526617>

2. Повторність кримінальних правопорушень

2.1. Про кваліфікацію дій особи за ознакою повторності у випадку, коли в суді щодо обвинуваченого перебуває інше кримінальне провадження, не розглянуте по суті (за обвинуваченням у вчиненні злочину, що дає підстави для такої кваліфікації), тобто за відсутності обвинувального вироку, який набрав законної сили

ОП ККС вказала, що принцип презумпції невинуватості, а також системне тлумачення положень частин 1 та 3 ст. 32 КК, вказує на те, що повторність утворюється лише за умов, коли суд безпосередньо досліджує докази та у вирокі встановить доведеність винуватості особи одночасно за всіма епізодами кримінальних правопорушень, які інкриміновані обвинуваченому.

Висновок:

Єдиною підставою для здійснення кримінально-правової кваліфікації дій особи за кваліфікуючою ознакою «повторно» без постановлення обвинувального вироку суду стосовно цієї особи за першим епізодом, який дає підстави для кваліфікації ознаки «повторно», є розгляд першого

і наступних однорідних або тотожних злочинів у одному кримінальному провадженні.

Таким чином, у ситуації, коли в одному кримінальному провадженні розглядається два і більше епізоди вчинення тотожних чи однорідних злочинів, для повторності злочинів не має значення, була чи не була особа засуджена за раніше вчинений злочин. Проте у випадку розгляду різних кримінальних проваджень стосовно однієї особи, така обставина має значення, а тому повторність має місце лише у разі постановлення щодо особи обвинувального вироку за тотожний чи однорідний злочині в іншому кримінальному провадженні.

Постанова ОП ККС від 14.09.2020 у справі № 591/4366/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/91702523>

3. Покарання та його види

3.1. Про призначення додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю у випадках, коли вчинення злочину не було пов'язане з посадою засудженого або із заняттям ним певною діяльністю

ОП ККС зазначила, що ст. 55 КК не містить законодавчих заборон чи обмежень щодо призначення такого додаткового покарання залежно від того, чи обіймав обвинувачений певну посаду або займався певною діяльністю на час вчинення кримінального правопорушення.

Висновок:

Згідно з положеннями ст. 55 КК у випадку, коли санкцією відповідної частини статті Особливої частини КК передбачено можливість призначення особі додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, суд, визнаючи особу винуватою у вчиненні відповідного кримінального правопорушення, має право призначити таке додаткове покарання незалежно від того, чи обвинувачений обіймав певну посаду або займався певною діяльністю на час вчинення кримінального правопорушення.

Постанова ОП ККС від 04.09.2023 у справі № 404/2081/22
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113396688>

3.2. Про призначення додаткового покарання у виді позбавлення права керувати транспортними засобами особою, яка на момент вчинення кримінального правопорушення не отримувала в передбаченому законом порядку посвідчення на право керування транспортними засобами

ОП ККС вказала, що ні норми Загальної частини КК, ні статті 286, 286-1 КК не містять жодних застережень чи умов застосування додаткового покарання

у виді позбавлення права керувати транспортними засобами, у тому числі, зумовлених відсутністю у винного посвідчення водія на право керування транспортними засобами.

Висновок:

Особі, яку визнано винуватою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого відповідною частиною статей 286, 286-1 КК, суд може призначити додаткове покарання у виді позбавлення права керувати транспортними засобами незалежно від того, чи мала така особа на момент вчинення кримінального правопорушення отримане у передбаченому законом порядку посвідчення на право керування транспортними засобами.

Постанова ОП ККС від 04.09.2023 у справі № 702/301/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113396675>

4. Призначення покарання

4.1. Про можливість застосування ч. 3 ст. 68 КК при призначенні покарання особам, винуватим у вчиненні замаху на злочин, за який у санкції статті Особливої частини КК альтернативно передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі

ОП ККС проаналізувала вимоги частин 3, 4 ст. 68 КК та вказала, що при призначенні покарання за вчинення замаху на злочин, за який найсуворішим покаранням є довічне позбавлення волі, застосуванню підлягає ч. 4 ст. 68 КК, а не ч. 3 цієї статті.

Висновок:

При призначенні покарання особам, винним у вчиненні замаху на злочин, за який у санкції статті Особливої частини КК альтернативно передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі, правила ч. 3 ст. 68 КК не застосовуються, оскільки найбільш суворим видом покарання у санкції закону залишається довічне позбавлення волі, а воно є таким, що виключає можливість визначення його двох третин. У такому випадку підлягають застосуванню лише правила, передбачені ч. 4 ст. 68 цього Кодексу.

Постанова ОП ККС від 02.12.2019 у справі № 664/425/16-к
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86162661>

4.2. ПРО ТЕ, ЧИ ПОВИНЕН СУД ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНЬОМУ ЗАСТОСОВУВАТИ ПРИПИСИ СТ. 69 КК, ЯКЩО ТАКЕ ПОКАРАННЯ НИЖЧЕ ВІД НАЙНИЖЧОЇ МЕЖІ, ВСТАНОВЛЕНОЇ В САНКЦІЇ СТАТТІ (САНКЦІЇ ЧАСТИНИ СТАТТІ) ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КК, АЛЕ ВІДПОВІДАЄ ВИМОГАМ ПОЛОЖЕНЬ СТАТЕЙ 99-102 КК

ОП ККС вважає, що статті 99-102 КК конкретизують положення ч. 1 ст. 65 КК. Системний аналіз ст. 69 та статей 99-102 КК свідчить про те, що ці норми не конкурують між собою, оскільки статті 99-102 КК встановлюють розміри покарань, у межах яких вони можуть бути призначені у випадках вчинення кримінального правопорушення неповнолітнім, якому покарання необхідно призначати незалежно від мінімального розміру покарань, передбачених санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу, за якою його засуджено, а також від того, чи є підстави для застосування положень ст. 69 КК.

Висновок:

Якщо при призначенні неповнолітньому покарання з урахуванням положень статей 99-102 КК, таке покарання буде нижчим від найнижчої межі, встановленої в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу, додатково посиляться на ст. 69 КК не потрібно.

Постанова ОП ККС ВС (головуючий суддя Луганський Ю.М.) від 07.04.2025 у справі № 754/15594/23 (провадження №51-4274кмо24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126610115>

4.3. Про застосування статей 70, 71 КК у разі, коли у справі встановлено, що особа, щодо якої було застосовано звільнення від відбування покарання з випробуванням, вчинила кілька злочинів, одні з яких вчинено до постановлення першого вироку, а інші – після цього

ОП ККС визначила алгоритм призначення покарання за статтями 70, 71 КК.

Висновок:

Коли після постановлення вироку у справі буде встановлено, що засуджений винен ще в кількох злочинах, одні з яких вчинено до, а інші після постановлення першого вироку, то покарання за останнім за часом вироком призначається із застосуванням як ст. 70, так і ст. 71 КК: спочатку за правилами ч. 1 ст. 70 КК за сукупністю злочинів, вчинених до постановлення першого вироку; після цього за правилами ч. 4 ст. 70 КК, потім за сукупністю злочинів, вчинених після постановлення першого вироку; і остаточно за сукупністю вироків відповідно до ч. 1 ст. 71 цього Кодексу.

У кримінально-правовій ситуації, коли вчинення нового злочину в період іспитового строку стає фактичною підставою для визнання (скасування) призначеного за попереднім вироком покарання у виді позбавлення волі, від відбування якого звільнялась особа, таким що належить відбувати реально, його самостійне виконання при застосуванні ч. 4 ст. 70 КК не допускається за наявності підстав для подальшого призначення остаточного покарання за правилами ч. 1 ст. 71 вказаного Кодексу.

Постанова ОП ККС від 25.06.2018 у справі № 511/37/16-к
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/75042896>

4.4. Про застосування ч. 4 ст. 70 КК під час засудження особи за різними вироками зі звільненням її від відбування покарання на підставі ст. 75 КК за кожним із вироків.

ОП ККС проаналізувала приписи ст. 70 КК, механізм реалізації норм, передбачених статтями 65–87 КК, зокрема і ст. 75 цього Кодексу.

Висновок:

Кримінально-правові норми, передбачені статтями 70, 75 КК не передбачають окремого порядку призначення покарання за сукупністю злочинів в тих випадках, коли особа, щодо якої було застосоване звільнення від покарання з іспитовим строком, вчинила до ухвалення вироку в першій справі інший злочин, за який вона засуджується до покарання, від відбування якого вона також звільняється з іспитовим строком.

Оскільки самостійне виконання таких вироків не засноване на вимогах закону про кримінальну відповідальність, призначаючи остаточне покарання згідно з вимогами ч. 4 ст. 70 КК, суд має право вмотивовано вирішити питання про звільнення особи від відбування остаточного покарання з випробуванням, та визначити іспитовий строк в порядку та в межах, передбачених ст. 75 КК.

Постанова ОП ККС від 23.09.2019 у справі № 199/1496/17
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/84583234>

4.5. Про застосування приписів ч. 4 ст. 70 КК у випадку, коли особу за попереднім вироком засуджено до покарання, яке необхідно виконувати реально, а після цього буде встановлено, що особа до ухвалення попереднього вироку вчинила інший злочин, і суд доходить переконання, що є підстави для застосування приписів статей 75, 76 КК та звільнення особи від відбування покарання з випробуванням із встановленням іспитового строку.

Висновок:

Якщо особі, яка вчинила кримінальне правопорушення, за вироком суду було призначено покарання, яке ухвалено відбувати реально, а потім було встановлено, що вона винна ще й в інших кримінальних правопорушеннях, за які за новим вироком особі призначається покарання із застосуванням на підставі ст. 75 КК звільнення від відбування покарання з випробуванням, положення ч. 4 ст. 70 КК щодо призначення остаточного покарання не застосовуються і кожний вирок – попередній, за яким особа має відбувати покарання реально, та новий,

за яким її звільнено від відбування покарання з випробуванням, виконуються самостійно.

Постанова ОП ККС від 01.04.2024 у справі № 183/6854/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118195494>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118258928>

4.6. Про правила призначення остаточного покарання (за сукупністю злочинів чи за сукупністю вироків) за наявності іншого обвинувального вироку (вироків), ухваленого щодо цієї ж особи

ОП ККС проаналізувала вимоги, які регламентують застосування статей 70, 71 КК.

Висновок:

При визначенні того, які з правил призначення остаточного покарання (за сукупністю злочинів чи за сукупністю вироків) підлягають застосуванню за наявності іншого обвинувального вироку (вироків) щодо цієї ж особи, слід керуватися саме часом постановлення попереднього вироку, а не часом набрання ним законної сили:

а) якщо злочин (злочини), за який (які) засуджено особу в цьому кримінальному провадженні, було вчинено до постановлення попереднього вироку, то остаточне покарання призначається за правилами, передбаченими ч. 4 ст. 70 КК (за сукупністю злочинів);

б) якщо злочин (злочини), за який (які) засуджено особу в цьому кримінальному провадженні було вчинено після постановлення попереднього вироку, але до повного відбуття покарання, то остаточне покарання призначається за правилами, передбаченими ст. 71 КК (за сукупністю вироків).

При цьому скасування судом апеляційної інстанції такого попереднього вироку в частині покарання з підстав неправильного звільнення від відбування покарання або у зв'язку з необхідністю призначити більш суворе покарання не перешкоджає застосуванню ст. 71 КК, оскільки в такому разі апеляційний суд не спростовує висновків суду першої інстанції щодо винуватості особи у вчиненні злочину і не скасовує вирок у цій частині, а навпаки посилює покарання чи вказує на необхідність його відбування реально.

Постанова ОП ККС від 01.06.2020 у справі № 766/39/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/89675588>

4.7. Про правила кваліфікації та призначення особі покарання за вчинення двох або більше тотожних кримінальних правопорушень, коли одне або кілька з них були вчинені до ухвалення попереднього вироку, а ще одне або декілька – після

його ухвалення

ОП ККС проаналізувала вимоги ст. 32, ч. 4 ст. 70, ст. 71 КК.

Висновок:

Якщо в діях особи має місце повторність кримінальних правопорушень, передбачена ч. 1 ст. 32 КК, і ця особа засуджується за вчинення кількох тотожних кримінальних правопорушень, які кваліфікуються за однією статтею або частиною статті Особливої частини КК, і при цьому одне або кілька з них були вчинені до ухвалення попереднього вироку, а ще одне або декілька після його ухвалення, то спеціальні правила ч. 4 ст. 70 КК не застосовуються. У такому випадку суд кваліфікує зазначені кримінальні правопорушення за однією статтею або частиною статті Особливої частини КК та призначає покарання, передбачене її санкцією, а остаточне покарання визначає за правилами ст. 71 КК за сукупністю вироків.

Постанова ОП ККС від 08.02.2021 у справі № 390/235/19
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/94974219>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94999836>

4.8. Про порядок призначення покарання особі, звільненій від відбування покарання з випробуванням, яка вчинила кримінальне правопорушення, а потім було встановлено, що вона винна ще й в інших злочинах, вчинених до постановлення цього вироку

ОП ККС визначила порядок призначення покарання за ст. 70 КК.

Висновок:

Якщо до особи, котра вчинила кримінальне правопорушення, вироком суду було застосоване звільнення від відбування покарання з випробуванням, а потім було встановлено, що вона винна ще й в інших злочинах, вчинених до постановлення цього вироку, в таких випадках питання про відповідальність особи за сукупністю вчинених нею кримінальних правопорушень має вирішуватись в залежності від того, чи залишається незмінним попередній вирок, за яким особа звільнена від відбування покарання з випробуванням, на момент постановлення нового вироку, і яке рішення приймає суд у новому вирокі щодо покарання за злочини, вчинені до постановлення попереднього вироку.

У випадку, коли попередній вирок залишився незмінним і прийняте в ньому рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням зберігає свою законну силу, а новим вироком особі призначається покарання, яке вона має відбувати реально, положення ч. 4 ст. 70 КК щодо призначення остаточного покарання особі з урахуванням попереднього вироку не застосовуються, а кожний

вирок попередній, за яким особа звільнена від відбування покарання з випробуванням, та новий, за яким їй призначено покарання, що належить відбувати реально, виконуються самостійно.

У разі встановлення судом, що кримінальні правопорушення за новим вирокком були вчинені особою до постановлення декількох попередніх вироків, за які особа засуджена до покарань, що належить відбувати реально, остаточне покарання призначається на підставі ч. 4 ст. 70 КК за правилами, передбаченими частинами 1-3 цієї статті, тобто шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим або шляхом повного чи часткового складання призначених особі покарань за новим вирокком та попередніми вирокками.

Постанова ОП ККС від 15.02.2021 у справі № 760/26543/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95042469>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95042552>

4.9. Про порядок призначення покарання у випадку, якщо після постановлення вироків буде встановлено, що засуджений винен у кримінальних правопорушеннях, частина яких вчинена до постановлення першого вироку, а інша - між першим і другим вирокками.

ОП ККС запропонувала алгоритм призначення покарання, який є логічним та послідовним і узгоджується з положеннями кримінального закону

Висновок:

Якщо після постановлення вироків буде встановлено, що засуджений винен в кримінальних правопорушеннях, частина яких вчинена до постановлення першого вироку, а інша – між першим і другим вирокками, то призначення покарання має складатися з наступних етапів:

1) Призначення покарання за кримінальне правопорушення, вчинене до постановлення попереднього вироку, або, якщо вчинено кілька кримінальних правопорушень, які не охоплюються однією статтею чи частиною статті КК, призначення покарання за кожне кримінальне правопорушення та призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень на підставі ч. 1 ст. 70 КК;

2) Призначення покарання відповідно до ч. 4 ст. 70 КК за сукупністю кримінальних правопорушень шляхом повного або часткового складання покарань, призначених за цим та попереднім вирокками, або шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим;

3) Якщо в діях особи має місце повторність тотожних кримінальних правопорушень, частина з яких вчинені до, а інша частина – після ухвалення попереднього вироку, то правила ч. 4 ст. 70 КК не

застосовуються і суд кваліфікує зазначені кримінальні правопорушення за однією статтею або частиною статті Особливої частини КК та призначає покарання, передбачене її санкцією;

4) Призначення покарання за кримінальне правопорушення, вчинене після постановлення першого вироку, або, якщо вчинено кілька кримінальних правопорушень, які не охоплюються однією статтею чи частиною статті КК, то призначення покарання за кожне кримінальне правопорушення окремо та призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень на підставі ч. 1 ст. 70 КК;

5) На підставі ст. 71 КК до покарання, призначеного за кримінальне/кримінальні правопорушення, вчинене після постановлення першого вироку, необхідно повністю або частково приєднати невідбуту частину покарання, призначеного в порядку ч. 4 ст. 70 КК за цим вироком;

6) Визначити остаточне покарання відповідно до ч. 4 ст. 70 КК за сукупністю кримінальних правопорушень шляхом повного або часткового складання покарання, призначеного в порядку ст. 71 КК за цим вироком, та покарання за другим вироком, або шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим;

7) При призначенні покарання за ч. 4 ст. 70 КК в строк покарання, призначеного за сукупністю кримінальних правопорушень, зараховується покарання, відбуте повністю або частково за попереднім вироком, за правилами, передбаченими в ст. 72 цього Кодексу.

Постанова ОП ККС від 22.01.2024 у справі № 236/4167/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116704923>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116670772>

4.10. Про поняття «попередній вирок» відповідно до вимог ч. 1 ст. 71 КК.

Про порядок призначення покарання за сукупністю вироків (ст. 71 КК) у кримінально-правовій ситуації, коли наявні невідбуті частини покарання за двома і більше попередніми вирокami, які виконувалися самостійно

ОП ККС визначила порядок призначення покарання за ст. 71 КК.

Висновок:

«Попередній вирок» відповідно до вимог ч. 1 ст. 71 КК є вирок або вирoki, покарання за якими повністю не відбуте особою на час вчинення одного чи декількох нових кримінальних правопорушень.

У випадку, якщо особа вчинила кримінальне правопорушення, за яке їй призначається покарання у виді позбавлення волі, до постановлення двох вироків у інших справах, кожен із яких виконується самостійно, зокрема, за одним із яких призначено покарання у виді позбавлення волі, що належить відбувати реально, а інший вирок виконується

самостійно у зв'язку з призначенням покарання у виді позбавлення волі, але зі звільненням від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК, то при призначенні покарання вимоги ч. 4 ст. 70 КК застосовуються тільки до вироку, яким особу засуджено до позбавлення волі, що належить відбувати реально.

Якщо особа вчинила принаймні одне кримінальне правопорушення після постановлення двох попередніх вироків, які виконуються самостійно, і останнім (третім) вироком особі призначається покарання, яке належить відбувати реально, припиняється окреме виконання обох попередніх вироків. Правовою підставою такого припинення щодо першого вироку є положення ч. 3 ст. 78 та ст. 71 КК, а правовою підставою припинення виконання другого вироку – положення ст. 71 КК. Остаточне покарання в такому випадку особі призначається на підставі ст. 71 цього Кодексу за сукупністю вироків, з урахуванням покарань, призначених за всіма (трьома) вирокami.

Постанова ОП ККС від 14.06.2021 у справі № 443/806/19
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97771999>

4.11. Про призначення покарання у випадках, коли покарання за попереднім вироком на час ухвалення нового вироку або його перегляду судами вищих інстанцій уже відбувається

ОП ККС визначила умови, що мають бути встановлені судом при призначенні покарання за ст. 71 КК.

Висновок:

Для застосування закріплених у ч. 1 ст. 71 КК правил призначення покарання за сукупністю вироків законодавець визначає сукупність двох обов'язкових умов, що мають бути встановлені в їх нерозривній єдності:

- перша стосується моменту вчинення нового кримінального правопорушення засудженим «після постановлення вироку, але до повного відбуття покарання» за попереднім вироком;
- друга – наявності невідбутої частини покарання (основного та/або додаткового) за попереднім вироком на момент призначення судом покарання за новим вироком.

Відсутність хоча б однієї з указаних умов виключає можливість застосування положень ч. 1 ст. 71 КК під час вирішення питання про призначення покарання за новим вироком.

Якщо на момент вчинення особою нового кримінального правопорушення невідбутою частиною покарання за попереднім вироком було основне покарання у виді штрафу (ст. 53 КК), яке на час ухвалення нового вироку вже відбувається, порядок та правила призначення остаточного

покарання за сукупністю вироків, визначені положеннями ч. 1 ст. 71, ч. 3 ст. 72 КК, не застосовуються.

Постанова ОП ККС від 06.12.2021 у справі № 243/7758/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101809093>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101935427>

5. Звільнення від покарання та його відбування

5.1. ПРО ПОРЯДОК ЗВІЛЬНЕННЯ ОСОБИ ВІД ВІДБУВАННЯ ПРИЗНАЧЕНОГО ЇЙ ПОКАРАННЯ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАКІНЧЕННЯМ СТРОКІВ ДАВНОСТІ ВИКОНАННЯ ОБВИНУВАЛЬНОГО ВИРОКУ

ОП ККС ВС вказала, що суд, приймаючи рішення щодо нового обвинувачення особи на стадії судового розгляду, встановивши підстави, передбачені ст. 80 КК, може прийняти рішення щодо звільнення особи від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання попереднього обвинувального вироку та відповідних правових наслідків цього.

Висновок:

Закінчення встановлених у частинах 1, 2 статті 80 КК строків давності виконання обвинувального вироку є підставою для звільнення засудженого від відбування призначеного йому цим вироком покарання, з врахуванням положень частин третьої та четвертої цієї статті.

Покарання, строк давності виконання якого сплив відповідно до положень ст. 80 КК, не може бути приєднано до покарання, призначеного за новим вироком, при вирішенні питання про призначення покарання за сукупністю вироків відповідно до статті 71 КК.

Суд у конкретному кримінальному провадженні може прийняти рішення щодо звільнення особи від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку, за наявності для цього підстав, передбачених ст. 80 КК, не лише в порядку ст. 537, 539 КПК, а й за наслідками розгляду справи, про що має бути зазначено в резолютивній частині рішення.

Постанова ОП ККС від 10.02.2025 у справі № 229/207/24 (провадження № 51-2789кмо24)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/125191980>

5.2. Про можливість застосування двох чи більше пунктів ст. 9 Закону «Про амністію у 2016 році», а також ст. 71 КК до особи, яка була звільнена судом від відбування покарання з випробуваннями і до закінчення визначеного судом іспитового строку знову вчинила умисний злочин, який не є тяжким та особливо тяжким

ОП ККС указала, що та обставина, що особа, яка була засуджена за вчинення злочину, вчинила попередньо або в подальшому умисні злочини

невеликої чи середньої тяжкості, не є підставою для незастосування до неї Закону «Про амністію у 2016 році».

Висновок:

У випадку, якщо особа, яка була звільнена судом від відбування покарання з випробуванням, і до закінчення визначеного судом іспитового строку знову вчинила умисний злочин, який не є тяжким та особливо тяжким, вона підлягає звільненню від відбування покарання за вчинення останнього злочину на підставі Закону «Про амністію у 2016 році», за умови, якщо вона являється суб'єктом застосування цього Закону.

У випадку, якщо особа попереднім вироком була засуджена за злочин, який виходячи з його тяжкості або переліку статей КК не підпадає під дію Закону «Про амністію у 2016 році», питання щодо застосування амністії може бути вирішено тільки щодо останнього злочину, і в таких випадках правила, встановлені ст. 71 КК, при призначенні покарання не застосовуються і попередній вирок виконується окремо.

Постанова ОП ККС від 18.03.2019 у справі № 137/84/17
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80716309>

5.3. Про звільнення від відбування покарання на підставі закону про амністію особи, яка вчинила кілька злочинів, що утворюють сукупність

Розмежувавши інститути звільнення від покарання і відбування покарання, ОП ККС визначила порядок призначення особі покарання за сукупністю злочинів та подальше її звільненням від відбування покарання на підставі закону про амністію.

Висновок:

За умови вчинення особою кількох злочинів, які утворюють сукупність, питання звільнення від відбування покарання на підставі закону про амністію вирішується після визначення остаточного покарання за правилами ст. 70 КК, при цьому амністія до такої особи може бути застосована, якщо кожен зі злочинів підпадає під дію закону, яким оголошено амністію.

Постанова ОП ККС від 24.02.2020 у справі № 148/871/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87951204>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87902056>

6. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

6.1. Про кваліфікацію дій особи, яка з прямим умислом вчинила діяння (дія або бездіяльність), безпосередньо спрямоване на вбивство двох осіб, що не було доведене до кінця з причин, які не залежали від волі винного, у разі якщо заподіяно смерть одній особі

ОП ККС вказала, що кваліфікація дій особи за ч. 1 ст. 115 КК та ч. 2 ст. 15, п. 1 ч. 2 ст. 115 КК не порушує принципу «non bis in idem», що виключає подвійне ставлення у провину, а формула кваліфікації, що включає лише ч. 2 ст. 15, п. 1 ч. 2 ст. 115 КК, не відображає заподіяння смерті одній людині, яка за своїм характером є найбільш небезпечним наслідком, який є незворотним.

Висновок:

За встановлення судом єдиного прямого визначеного умислу, спрямованого на заподіяння смерті двом або більше особам, вбивство однієї людини і замах на життя другої має кваліфікуватись як незакінчений злочин – убивство двох або більше осіб, оскільки єдиного злочинного наміру вбити двох осіб не було реалізовано з причин, що не залежали від волі винної особи, за відповідною частиною ст. 15 п. 1 ч. 2 ст. 115 КК незалежно від послідовності злочинних дій та за ч. 1 ст. 115 КК чи відповідним пунктом ч. 2 ст. 115 КК (або іншими спеціальними нормами, передбаченими в інших розділах Особливої частини КК) у разі наявності таких підстав.

Постанова ОП ККС від 28.09.2020 у справі № 640/18653/17
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/92021156>

Окрема думка – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92021183>

6.2. Про визнання злочину таким, що пов'язаний із домашнім насильством

ОП ККС вказала, що поняття «злочин, пов'язаний із домашнім насильством» не є відсилочним, у розумінні законодавця має комплексний характер й регламентується у різних сферах суспільних відносин.

Висновок:

Злочином, пов'язаним із домашнім насильством, слід вважати будь-яке кримінальне правопорушення, обставини вчинення якого свідчать про наявність у діянні хоча б одного з елементів (ознак), перелічених у ст. 1 Закону № 2229-VIII, незалежно від того, чи вказано їх в інкримінованій статті (частині статті) КК як ознаки основного або кваліфікованого складу злочину. Встановлена у п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК заборона закриття кримінального провадження поширюється на осіб, які вчинили злочин, пов'язаний із домашнім насильством, за умови, що слідчі органи пред'явили особі таке обвинувачення і вона мала можливість захищатися від нього.

Постанова ОП ККС від 12.02.2020 у справі № 453/225/19
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87602679>

7. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

7.1. Про зворотну дію в часі закону України про кримінальну відповідальність під час кваліфікації та призначення покарання за статтями 152, 153 КК у редакції законів № 2227-VIII та № 2295-VI

Висновок:

Вирішуючи питання про застосування положень ст. 5 КК, висновок про те, чи скасовує закон про кримінальну відповідальність злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, чи навпаки - встановлює кримінальну протиправність діяння, посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, можна робити лише в контексті конкретних обставин справи, щодо конкретного діяння та конкретної особи.

Зміна диспозицій ч. 4 ст. 152 і ч. 3 ст. 153 КК у зв'язку з набранням чинності Законом № 2227-VIII не свідчить про декриміналізацію чи навпаки криміналізацію окремих дій. Між попередньою та новою редакціями зазначених норм закону про кримінальну відповідальність має місце правова наступність.

Відповідно до ч. 1 ст. 152 КК (в редакції Закону № 2227-VIII) зґвалтування є кримінальним правопорушенням з альтернативними ознаками об'єктивної сторони. Вчинення особою різних форм статевого проникнення щодо однієї і тієї ж особи слід розглядати як одиничне кримінальне правопорушення. Якщо в межах єдиного умислу особи одні з цих форм виявилися вдалими, а ніші - ні, скоєне все одно слід розглядати як закінчене кримінальне правопорушення.

Санкція ч. 4 ст. 152 (в редакції Закону № 2227-VIII) пом'якшує кримінальну відповідальність особи порівняно з санкціями ч. 4 ст. 152 та ч. 3 ст. 153 КК (в редакції Закону № 2295-VI), що передбачали кримінальну відповідальність за ці ж самі дії. Тому, в даному випадку, має місце застосування положень ч. 1 ст. 5 КК щодо зворотної дії закону про кримінальну відповідальність у часі.

Постанова ОП ККС від 07.12.2020 у справі № 562/1629/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93505801>

8. Кримінальні правопорушення проти власності

8.1. Про застосування ч. 4 ст. 185 КК за кваліфікуючою ознакою «вчинення злочину в умовах воєнного або надзвичайного стану»

Висновок:

За ч. 4 ст. 185 КК кримінальна відповідальність передбачена за вчинення кримінального правопорушення в умовах воєнного або надзвичайного стану на території, на якій він введений.

Постанова ОП ККС від 15.01.2024 у справі № 722/594/22
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116446106>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116446119>

8.2. Про розуміння поняття «сховище» в контексті кваліфікації дій особи за ч. 3 ст. 185, ч. 3 ст. 186 або ч. 3 ст. 187 КК у разі викрадення чужого майна з проникненням на огорожену територію

ОП ККС зазначила, що відповідно до усталених у доктрині кримінального права підходів «сховище» – це завжди певне місце або територія, які використовуються для постійного чи тимчасового зберігання матеріальних цінностей та мають будь-які засоби охорони від доступу сторонніх осіб (наприклад, огорожа, наявність охоронця, сигналізація), що унеможливляють (суттєво ускладнюють) вільне та безперешкодне потрапляння на них сторонніх осіб.

Висновок:

Огорожена територія, у тому числі приватного домоволодіння, може бути віднесена за своїми ознаками до поняття «сховище», виходячи з характеру огорожі (розміру, конструкції, цілісності тощо), наявності інших пристосувань, засобів (охорони, сигналізації, собак, освітлення, засувів, гачків, замків на воротах і хвіртках тощо), які об'єктивно перешкоджають вільному доступу сторонніх осіб, а також інших ознак, які дозволяють ідентифікувати вказану територію як таку, що має призначення постійного або тимчасового зберігання матеріальних цінностей (тобто є сховищем).

При цьому в кожному конкретному кримінальному провадженні, де обвинувачення за ч. 3 ст. 185 КК (ч. 3 ст. 186, ч. 3 ст. 187 КК) включає кваліфікуючу ознаку «проникнення у сховище», належить встановити об'єктивні обставини, які дозволяють ідентифікувати відповідне місце чи територію як «сховище». Ці обставини, з огляду на положення ст. 91-94 КПК, підлягають обов'язковому доказуванню, а зібрані та надані суду докази – відповідній оцінці.

Постанова ОП ККС від 19.11.2018 у справі № 205/5830/16-к
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/78297730>

Окрема думка – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78326143>

8.3. Про кваліфікуючу ознаку розбою як «проникнення у житло, інше приміщення чи сховище» у разі, якщо особа хоча й на законних підставах перебувала

в приміщенні, проте заволоділа майном, яке зберігалось в місці з обмеженим доступом, шляхом застосування погрози насильством, небезпечним для життя чи здоров'я, до особи, яка, відповідно, має такий доступ

Висновок:

У випадках, коли при вчиненні розбою винний вилучає майно з житла, іншого приміщення чи сховища, до якого немає вільного доступу, застосовуючи при цьому погрозу насильством, небезпечним для життя чи здоров'я до особи, яка відповідно має такий доступ, використовуючи таким чином вказану особу, що діє під психічним примусом (ч. 2 ст. 40 КК), його дії слід кваліфікувати як розбій, вчинений з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище (ч. 3 ст. 187 КК), оскільки за вказаних обставин винний здійснює опосередковане проникнення до житла, іншого приміщення чи сховища, до якого немає вільного доступу.

Постанова ОП ККС від 07.06.2021 у справі № 755/7958/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97628502>

8.4. Про можливість притягнення особи до кримінальної відповідальності за шахрайство у разі відображення нею недостовірних відомостей у документах, на підставі яких установлюється право на отримання соціальної допомоги та її розмір, що потягло отримання неправомірної вигоди за умови наявності механізму щодо повернення надміру виплачених коштів у цивільно-правовому порядку

ОП ККС вказала, що факт установлення законодавцем механізму повернення органу соціального захисту надміру виплачених коштів не виключає притягнення особи за вказані умисні дії саме до кримінальної відповідальності, адже згадана процедура має техніко-правовий характер, містить порядок вчинення відповідних цивільно-правових дій і є однією з гарантій мінімізації необґрунтованих звернень за соціальною допомогою.

Висновок:

З огляду на положення ч. 1 ст. 61 Конституції України, ч. 1 ст. 2, частин 1, 3 ст. 3 КК саме собою встановлення в Законі № 1768-III механізму повернення органу соціального захисту надміру виплачених коштів не виключає притягнення особи до кримінальної відповідальності за шахрайство (ст. 190 цього Кодексу) за умови, якщо в діянні особи є всі елементи складу вказаного кримінального правопорушення і під час звернення за державною соціальною допомогою не було жодних правових підстав для її призначення цій особі.

Постанова ОП ККС від 16.11.2020 у справі № 159/3357/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93014931>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93053821>

8.5. Про ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 190 КК, і моменту його закінчення

ОП ККС вказала на способи вчинення шахрайства і момент закінчення цього кримінального правопорушення.

Висновок:

У складі шахрайства заволодіння чужим майном або придбання права на майно є альтернативними формами виявлення його об'єктивної сторони, а обман чи зловживання довірою є самостійними (альтернативними) способами вчинення кримінального правопорушення. Шахрайство, вчинене шляхом обману чи зловживання довірою, є закінченим кримінальним правопорушенням з моменту протиправного заволодіння чужим майном або придбання права на чуже майно.

Постанова ОП ККС від 17.10.2022 у справі № 686/13801/16-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106940469>

8.6. Про декриміналізацію викрадення чужого майна шляхом крадіжки

Висновок:

Закон України від 18 липня 2024 року № 3886-IX «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна та врегулювання деяких інших питань діяльності правоохоронних органів», яким унесені зміни до ст. 51 КУпАП, є законом про кримінальну відповідальність, що скасовує кримінальну протиправність у значенні ст. 5 КК України для тих діянь, які до набрання цим Законом чинності вважалися кримінальним правопорушенням, однак після набрання ним чинності підпадають під ознаки адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 51 КУпАП.

Зміни, внесені Законом № 3886-IX, мають зворотну дію в часі.

У ході з'ясування, чи перевищує вартість викраденого розмір, визначений ст. 51 КУпАП, має братися до уваги розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян, установлений на час вчинення правопорушення, з урахуванням положень п. 5 підрозд. 1 розд. XX та пп. 169.1.1 п. 169.1 ст. 169 розд. IV Податкового кодексу України.

Питання, що виникають у кримінальних провадженнях у зв'язку з набуттям чинності Законом № 3886-IX, вирішуються судами за правилами, передбаченими для випадків, коли втратив чинність закон, яким установлювалася кримінальна протиправність діяння.

Постанова ОП ККС від 07.10.2024 у справі № 278/1566/21
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/122302589>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122302653>

8.7. Про віднесення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 197-1 КК, до триваючих злочинів та обрахування строків давності, встановлених ч. 1 ст. 49 КК, за вчинення триваючих кримінальних правопорушень

Висновок:

Днем початку перебігу строку давності притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинення триваючого кримінального правопорушення є день припинення або переривання вчинення особою відповідного триваючого суспільно небезпечного діяння.

Кримінальне правопорушення, передбачене ч. 3 ст. 197-1 КК, є триваючим злочином. Склад вказаного кримінального правопорушення є закінченим з початку ведення самовільного будівництва на самовільно зайнятій земельній ділянці, і з цього часу особа безперервно перебуває в злочинному стані до моменту припинення або переривання кримінального правопорушення.

Постанова ОП ККС від 09.09.2024 у справі № 353/999/23
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/121665608>

9. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності

9.1. Про застосування норми права, а саме ст. 203-2 КК

ОП ККС проаналізувала диспозицію ст. 203-2 КК у редакції Закону № 1019-VIII, яка діяла до 13.08.2020, та в редакції Закону № 768-IX.

Висновок:

Кримінально-правові приписи ст. 203-2 КК у редакції, яка діяла до 13.08.2020, стосувалися повної законодавчої заборони на здійснення грального бізнесу як виду господарської діяльності. У змінній редакції ст. 203-2 КК Законом № 768-IX такі приписи стосуються законодавчої заборони на незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор без отримання відповідної ліцензії, випуск та проведення лотерей не оператором лотерей, організації та функціонування закладів з метою надання доступу до азартних ігор чи лотерей в мережі Інтернет. У даному випадку має місце обмеження відповідальності особи шляхом конкретизації в бік звуження форми вчинення кримінального правопорушення, а не повна декриміналізація.

У кожному конкретному кримінальному провадженні за обвинуваченням особи у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 203-2 КК, до 13.08.2020, суду необхідно оцінювати пред'явлене особі органом досудового розслідування обвинувачення та встановлені обставини в судовому провадженні на наявність або відсутність в діях особи ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 203-2 КК у редакції Закону № 768-IX, з урахуванням положень ст. 58 Конституції України та ст. 5 КК.

Постанова ОП ККС від 25.07.2022 у справі № 554/3311/20
<https://revestr.court.gov.ua/Review/105482301>

10. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення

10.1. ПРО ТЕ, ЧИ Є ПІДСТАВОЮ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИПИСІВ СТ. 5 КК ЗМІНИ ДО ПЕРЕЛІКУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І ПРЕКУРСОРІВ

Висновок:

Зміни, внесені постановою Кабінету Міністрів України від 24 травня 2024 року № 653 до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 травня 2000 р. № 770, не є змінами до закону України про кримінальну відповідальність і відповідно до ст. 5 КК та ст. 58 Конституції України не мають зворотної дії у часі.

Постанова ОП ККС від 24.02.2025 у справі № 552/4770/19 (провадження № 51-1524кмо24)
<https://revestr.court.gov.ua/Review/125711164>

Окремі думки: – <https://revestr.court.gov.ua/Review/125711175>

– <https://revestr.court.gov.ua/Review/125736742>

10.2. Про добровільне лікування від наркоманії як умову звільнення від кримінальної відповідальності на підставі ч. 4 ст. 309 КК

ОП ККС проаналізувала положення Закону «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними», ч. 4 ст. 309 КК, причини, які можуть передувати зверненню особи до лікувального закладу для лікування від наркоманії.

Висновок:

Згідно з ч. 4 ст. 309 КК особа, яка добровільно звернулася до лікувального закладу і розпочала лікування від наркоманії, звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені ч. 1

ст. 309 КК. Підставою для звільнення від кримінальної відповідальності у такому випадку є добровільне звернення до лікувального закладу особи, яка хворіє на наркоманію, та розпочате нею лікування від наркоманії.

Добровільним в контексті ч. 4 ст. 309 КК слід вважати таке звернення особи до лікувального закладу, яке здійснюється за її особистою згодою, або згодою законного представника, що мало місце до моменту виходу суду першої інстанції до нарадчої кімнати для ухвалення рішення у кримінальному провадженні. Для застосування цієї норми попередній факт перебування особи на обліку осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби або психотропні речовини, не є визначальним, оскільки факт захворювання на наркоманію у такої особи може бути встановлено вперше.

Постанова ОП ККС від 29.11.2021 у справі № 357/11205/19
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101592405>

11. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

11.1. Про те, чи має право громадянин на сумлінну відмову від військової служби з релігійних переконань під час мобілізації у період воєнного стану

ОП ККС констатувала, що законодавство не передбачає можливості уникнути призову за мобілізацією на підставі релігійних або нерелігійних переконань, навіть якщо їх щирість і послідовність не ставиться під сумнів, і таке обмеження свободи сповідувати свої релігійні або нерелігійні переконання має легітимну мету.

Висновок:

Законодавство України не передбачає можливості відмови від виконання обов'язку проходити військову службу за призовом під час мобілізації, яка ґрунтується на релігійних або інших переконаннях.

Такі переконання не можуть бути підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності у разі її ухилення від мобілізації у значенні ст. 336 КК.

Призов на військову службу під час мобілізації не скасовує права на сумлінну відмову від носіння та/або використання зброї.

Постанова ОП ККС від 27.10.2025 у справі № 573/838/24 (провадження № 51-603кмо25)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/131495382>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131537550>

12. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів

12.1. Про наявність ознак офіційного документа в декларації про готовність об'єкта до експлуатації в розумінні статей 358, 366 КК

ОП ККС проаналізувала ознаки офіційного документа та зазначила, що декларація про готовність об'єкта до експлуатації є офіційним документом. Разом з тим, наведення недостовірних відомостей у такій декларації є адміністративним правопорушенням.

Висновок:

Декларація про готовність до експлуатації об'єкта, який належить до I-III категорії складності, яка складена, видана чи посвідчена відповідною особою в межах її компетенції за визначеною законом формою та з належними реквізитами є офіційним документом.

Наведення недостовірних даних у декларації про готовність об'єкта до експлуатації містить склад адміністративного правопорушення за умови, якщо в діянні особи є всі елементи його складу, передбачені ч.13 ст. 96 КУпАП (у редакції Закону №320-VIII).

Постанова ОП ККС від 15.02.2021 у справі № 727/5768/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95042465>

12.2. Про визнання офіційним документом декларації про доходи та майновий стан осіб, які звернулися за призначенням усіх видів соціальної допомоги.

ОП ККС зіставила ознаки офіційного документа, передбачені у примітці ст. 358 КК, із характеристиками, які притаманні указаній вище декларації, а також врахувала ознаки суб'єкта, який складав цей документ.

Висновок:

Декларація про доходи та майновий стан осіб, які звернулися за призначенням усіх видів соціальної допомоги, складена окремим громадянином, котрий не займається професійною чи службовою діяльністю, щоб вимагало складання (видання чи посвідчення) ним такого документа, та яка не видається чи посвідчується повноважними (компетентними) особами органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, юридичних осіб незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, не містить ознак офіційного документа.

Використання завідомо підробленого документа, який не містить ознак офіційного, не утворює складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 358 КК.

Постанова ОП ККС від 05.09.2022 у справі № 310/3772/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106204896>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106191198>

13. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

13.1. Про встановлення ознак об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 364 КК

ОП ККС зазначила, що безпідставне отримання представником влади майнового права проживати в готелі було безпосередньо пов'язане з набуттям повноважень представника влади і здійсненням ним владних повноважень, із реалізацією прав, які обумовлені ними. У цьому кримінальному провадженні право проживати в готелі і компенсація відповідних витрат, обумовлені здійсненням функції представника влади, адже спрямовані на забезпечення нормальних умов для здійснення його повноважень.

Висновок:

Зловживанням владою є протиправне використання повноважень, правомочностей і можливостей, похідних від прав, обов'язків, гарантій, а також пільг та інших благ, які безпосередньо пов'язані зі здійсненням функцій представника влади.

Постанова ОП ККС від 27.11.2023 у справі №991/3966/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/115409272>

13.2. ПРО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ІНКРИМІНУВАННЯ ОСОБИ ЗЛОВЖИВАННЯ ВЛАДОЮ АБО СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ (СТ. 364 КК) ВСТАНОВЛЕННЯ ДОМОВЛЕНОСТЕЙ МІЖ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ ТА ВИГОДОНАБУВАЧЕМ, ЯКИЙ ОТРИМАВ У РЕЗУЛЬТАТІ ЗЛОВЖИВАННЯ БУДЬ-ЯКУ НЕПРАВОМІРНУ ВИГОДУ

ОП ККС ВС вказала, що вчинення зловживання службовою особою, яке призвело до отримання неправомірної вигоди третіми особами, передбачає:

- 1) обов'язкове встановлення факту усвідомленого використання влади або службового становища всупереч інтересам служби службовою особою;
- 2) усвідомлення факту отримання внаслідок такого зловживання неправомірної вигоди самим суб'єктом або третьою особою (третіми особами);
- 3) можливість кримінально-правової кваліфікації вчиненого за ст. 364 КК й у разі відсутності попередніх домовленостей між тим, хто вчинює зловживання із вигодонабувачем.

Висновок:

(1) факт наявності або відсутності певних домовленостей чи контактних зв'язків службової особи з іншою фізичною чи юридичною особою, яка

отримала неправомірну вигоду, не має кримінально-правового значення для кваліфікації дій службової особи за відповідною частиною ст. 364 КК;

(2) кримінальна відповідальність за зловживання владою або службовим становищем за ст. 364 КК настає і у тому разі, якщо службова особа діяла в інтересах третьої особи без доведення до відома такої особи відомостей про зміст і характер своїх дій.

Постанова ОП ККС ВС від 10.02.2025 у справі № 757/11969/18-к (провадження № 51-5885кмо19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125228095>

Окремі думки: – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125228446>

– <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125558711>

13.3. Про кваліфікацію дій особи, яка через релігійні переконання подала до НАЗК декларацію в паперовій формі, а не в електронній

ОП ККС вказала, що суддя добровільно бере на себе обмеження, пов'язані з виконанням ним своїх професійних обов'язків, а тому перебування особи на посаді, пов'язаній зі здійсненням функцій держави, передбачає не тільки гарантії захисту прав цієї особи, а й додаткові правові обтяження, які вона приймає з власної волі, складаючи присягу судді.

Висновок:

Подання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом «Про запобігання корупції», у паперовій формі, з огляду на релігійні переконання та мотиви, а не в електронному виді шляхом заповнення на офіційному вебсайті Національного агентства з питань запобігання корупції за формою, що визначається цим агентством, не свідчить про відсутність у діянні цієї особи прямого умислу на неподання вказаної декларації.

Постанова ОП ККС від 04.12.2023 у справі №991/5479/22 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115476543>

Окремі думки – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115476631>

– <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115476630>

13.4. Про визначення суб'єкта злочину, передбаченого ст. 369-2 КК, з урахуванням того, що на час вчинення інкримінованого діяння примітка цієї статті відсилала до положень Закону «Про засади запобігання і протидії корупції», які на той час втратили чинність

Висновок:

Суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 369-2 КК, є будь-яка фізична осудна особа, що досягла віку кримінальної відповідальності на момент його вчинення, яка, за усвідомленням того, хто пропонує, обіцяє або надає неправомірну вигоду, здатна здійснити реальний вплив на особу, уповноважену на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування.

За відсутності змістовної складової примітки ст. 369-2 КК через посилання в ній на пункти 1–3 ч. 1 ст. 4 Закону «Про засади запобігання і протидії корупції», що втратив чинність на момент вчинення злочину, правозастосовник має підстави вважати поняття «особа, уповноважена на виконання функцій держави» оціночним і встановлювати його зміст за правилами вузького підходу до тлумачення, де належність слідчих до осіб, уповноважених на виконання функцій держави, з огляду на їх правовий статус і повноваження не викликає сумнівів.

Постанова ОП ККС від 29.03.2021 у справі № 554/5090/16-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96074938>

14. Кримінальні правопорушення проти правосуддя

14.1. Про можливість притягнення до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 389 КК за ухилення від виконання покарання у виді позбавлення права керувати транспортними засобами особи, котру вже було притягнуто до адміністративної відповідальності за ч. 3 ст. 126 КУпАП (керування автомобілем особою, позбавленою права керування транспортними засобами)

Висновок:

Притягнення до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 389 КК, зокрема за ухилення від виконання покарання у виді позбавлення права керування транспортними засобами особи, котру вже було притягнуто до адміністративної відповідальності за ч. 3 ст. 126 КУпАП (керування автомобілем особою, позбавленою права керування транспортними засобами), виключається у випадку, коли юридичні заходи та наслідки правового реагування на суспільно небезпечну поведінку є непередбачуваними та непропорційними для такої особи;

встановлені факти, які двічі призвели до притягнення до відповідальності, були нерозривно пов'язані між собою, а оцінка у кримінальному провадженні по суті стосувалася тих самих фактів, що досліджувались у провадженні про адміністративне правопорушення, і значну їх частину покладено в обґрунтування кримінального обвинувачення. У цьому випадку обвинувачення є несумісним із гарантіями, передбаченими у ст. 4 Протоколу № 7, а ухвалення обвинувального вироку суперечить приписам ч. 3 ст. 2 КК.

Постанова ОП ККС від 02.12.2019 у справі № 612/712/16-к
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86275888>

15. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)

15.1. Про те, чи є заподіяння істотної шкоди обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 426 КК, вчиненого в будь-якій із форм, визначених у диспозиції цієї статті.

Про співвідношення цього кримінального правопорушення з адміністративним правопорушенням, передбаченим ст. 172-16 КУпАП

ОП ККС проаналізувала диспозицію ч. 1 ст. 426 КК в редакції Закону № 194-VIII, яка діяла на час вчинення інкримінованих дій; зробила співвідношення правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 426 КК і ч. 1 ст. 172-16 КУпАП; відмежувала склад злочину, передбаченого ч. 3 ст. 426 КК, від кваліфікованих складів адміністративних правопорушень, визначених в ч. 2 ст. 172-16 КУпАП.

Висновок:

Диспозиція ч. 1 ст. 426 КК визначає три форми кримінально караної бездіяльності військової службової особи: (1) умисне неприпинення злочину, що вчиняється підлеглим, або (2) ненаправлення військовою службовою особою до органу досудового розслідування повідомлення про підлеглого, який вчинив кримінальне правопорушення, а також (3) інше умисне невиконання військовою службовою особою дій, які вона за своїми службовими обов'язками повинна була виконати, якщо це заподіяло істотну шкоду.

«Умисне неприпинення злочину, що вчиняється підлеглим» є кримінальним правопорушенням із формальним складом, яке за своїм змістом, характером і юридичними ознаками відрізняється від виявлення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172-16 КУпАП, у формі «умисного невжиття заходів щодо припинення кримінального правопорушення, що вчиняється підлеглим».

Для двох інших альтернативних форм, зазначених у ч. 1 ст. 426 КК, обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є суспільно небезпечні наслідки у виді істотної шкоди, яка за приписами примітки 2 до ст. 425 КК може виявлятися у заподіянні як майнової, так і немайнової шкоди.

Наслідки немайнового і нематеріального характеру встановлюються судом у кожному окремому випадку з урахуванням обставин конкретного провадження в аспекті застосування приписів статей 91, 291, 337 КПК і положень ч. 2 ст. 11 КК.

Положення ч. 3 ст. 426 КК у їх взаємозв'язку з положеннями ч. 2 ст. 172-16 КУпАП дають підстави до твердження про те, що «ненаправлення військовою службовою особою до органу досудового розслідування

повідомлення про підлеглого, який вчинив кримінальне правопорушення», а також «інше умисне невиконання військовою службовою особою дій, які вона за своїми службовими обов'язками повинна була виконати», вчинені в умовах особливого періоду, що не потягли за собою заподіяння істотної шкоди або не спричинили тяжких наслідків, не передбачені в ч. 3 ст. 426 КК як кримінальні правопорушення.

Постанова ОП ККС від 17.10.2022 у справі № 686/13801/16-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106940469>

II. Рішення об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, які містять висновки про застосування норм кримінального процесуального права

1. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження

1.1. Про розгляд кримінального провадження судом присяжних на стадії перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку, а також за нововиявленими або виключними обставинами

Висновок:

За змістом ч. 3 ст. 31, ч. 2 ст. 383, ст. 384 КПК обвинувачений у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі, має право на розгляд кримінального провадження щодо нього в суді першої інстанції судом присяжних, проте таке право не виникає на стадії перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку, а також за нововиявленими або виключними обставинами.

Постанова ОП ККС від 04.11.2019 у справі № 496/4533/17
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/85582389>

2. Інстанційна підсудність

2.1. Про інстанційну підсудність кримінального провадження щодо перегляду за нововиявленими обставинами рішення Верховного Суду України, який виконував функції касаційної інстанції стосовно рішення апеляційного суду, постановленого останнім як судом першої інстанції

Висновок:

Відповідно до вимог п. 21 ч. 1 ст. 3, ч. 3 ст. 33 КПК Верховний Суд наділений повноваженнями щодо перегляду за нововиявленими обставинами рішення Верховного Суду України, який за КПК 1960 року виконував функції суду касаційної інстанції стосовно рішення апеляційного суду, постановленого останнім, як судом першої інстанції.

Постанова ОП ККС від 15.04.2024 у справі № 1-33/04
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118520014>

3. Сторона обвинувачення

3.1. Про належну правову процедуру реалізації Генеральним прокурором, керівником обласної прокуратури, їх першими заступниками та заступниками повноважень, передбачених ч. 5 ст. 36 КПК, і наслідки недотримання цієї процедури

Висновок:

Змістом ч. 5 ст. 36, статей 86, 87, 110, 214, 216 КПК визначається належна правова процедура реалізації Генеральним прокурором, керівником обласної прокуратури, їх першими заступниками та заступниками повноважень, передбачених ч. 5 ст. 36 КПК, яка містить такі елементи: а) належний суб'єкт (Генеральний прокурор, керівник обласної прокуратури, їх перші заступники та заступники); б) оцінка досудового розслідування як неефективного; в) відображення такої оцінки у відповідному процесуальному рішенні – постанові; г) вмотивованість такої постанови.

Обов'язковою передумовою реалізації Генеральним прокурором, керівником обласної прокуратури, їх першими заступниками та заступниками повноважень, передбачених ч. 5 ст. 36 КПК, є оцінка досудового розслідування органом досудового розслідування, встановленим ст. 216 КПК, як неефективного та відображення такої оцінки у постанові з наведенням відповідного мотивування.

Наявність відповідних відомостей, які стосуються конкретного кримінального провадження, щодо його неефективності відповідним прокурором може бути встановлено на будь-якому етапі досудового розслідування, в тому числі і на його початку, та бути підставами для прийняття рішення в порядку і відповідно до вимог ч. 5 ст. 36 КПК.

У кожному конкретному випадку наявність таких підстав має бути обґрунтована у відповідному процесуальному рішенні – постанові Генерального прокурора, керівника обласної прокуратури, їх перших заступників та заступників про доручення здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення іншому органу досудового розслідування, яка має відповідати вимогам ст. 110 КПК, у тому числі бути вмотивованою, надавати обґрунтоване пояснення щодо фактичних та юридичних підстав прийнятого рішення.

Постанова про доручення досудового розслідування іншому органу досудового розслідування, її обґрунтування та вмотивування має бути предметом дослідження суду в кожному кримінальному провадженні, яка здійснюється з урахуванням його конкретних обставин. Результати такого дослідження утворюють підстави для подальшої оцінки отриманих

у результаті проведеного досудового розслідування доказів з точки зору допустимості.

У разі доручення Генеральним прокурором, керівником обласної прокуратури, їх першими заступниками та заступниками здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення іншому органу досудового розслідування без встановлення неефективності досудового розслідування органом досудового розслідування, визначеним ст. 216 КПК, зазначені уповноважені особи діятимуть поза межами своїх повноважень. У такому випадку матиме місце недотримання належної правової процедури застосування ч. 5 ст. 36 КПК та порушення вимог статей 214, 216 КПК.

Наслідком недотримання належної правової процедури як складового елементу принципу верховенства права є визнання доказів, одержаних в ході досудового розслідування, недопустимими на підставі ст. 86, п. 2 ч. 3 ст. 87 КПК як таких, що зібрані (отримані) неуповноваженими особами (органом) у конкретному кримінальному провадженні, з порушенням встановленого законом порядку.

Постанова ОП ККС від 24.05.2021 у справі № 640/5023/19
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97286253>

3.2. Про форму рішення про призначення / визначення уповноважених осіб, які здійснюватимуть повноваження слідчих у конкретному кримінальному провадженні, та наслідки його відсутності в матеріалах провадження

Висновок:

За приписами статей 39, 110, ч. 1 ст. 214 КПК рішення про призначення (визначення) групи слідчих, які здійснюватимуть досудове розслідування, визначення старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих, обов'язково приймається у формі, яка повинна відповідати визначеним кримінальним процесуальним законом вимогам до процесуального рішення у формі постанови.

Відсутність такого процесуального рішення в матеріалах кримінального провадження обумовлює недопустимість доказів, зібраних під час досудового розслідування, як таких, що зібрані неуповноваженою на те особою.

Постанова ОП ККС від 04.10.2021 у справі № 724/86/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100214751>

4. Сторона захисту

4.1. Про те, які документи, передбачені п. 2 ч. 1 ст. 50 КПК, підтверджують повноваження адвоката у кримінальному провадженні

Висновок:

Відповідно до чинного національного законодавства повноваження адвоката у кримінальному провадженні слід вважати належним чином підтвердженими, якщо захисник до свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю надав хоча б один із документів, передбачених п. 2 ч. 1 ст. 50 КПК, а саме: або ордер, виданий відповідно до Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», або договір із захисником, або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги).

Постанова ОП ККС від 18.11.2019 у справі № 648/3629/17
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/85903681>

4.2. Про обов'язкову участь захисника у кримінальних провадженнях щодо осіб, які перебувають на спеціальних обліках і на стаціонарному лікуванні з діагнозом «розлади психіки та поведінки внаслідок вживання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів»

Висновок:

У кримінальних провадженнях щодо осіб, які обвинувачуються у вчиненні злочинів проти здоров'я населення, самі собою факти перебування вказаних осіб на спеціальних обліках й на стаціонарному лікуванні з діагнозом «розлади психіки та поведінки внаслідок вживання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів» не можуть автоматично свідчити про нездатність обвинуваченого (засудженого) через фізичні чи психічні вади повною мірою реалізувати свої права, а отже, і про обов'язковість участі захисника в аспекті п. 3 ч. 2 ст. 52 КПК. При здійсненні судового провадження питання про залучення захисника необхідно вирішувати виходячи з конкретних обставин справи з урахуванням установлених характеру розладів, психічного або соматичного стану здоров'я особи, особливостей її поведінки, стилю комунікації з оточуючими тощо.

Постанова ОП ККС від 22.04.2019 у справі № 213/1425/17
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/81426087>

5. Процесуальні витрати

5.1. Про стягнення судового збору з обвинуваченого (засудженого) в межах цивільного позову, заявленого у кримінальному провадженні

Висновок:

При вирішенні у межах кримінального провадження цивільного позову стягнення судового збору з обвинуваченого (засудженого), який несе цивільну відповідальність, не допускається, адже таке стягнення

суперечить закріпленим у статтях 2, 7, 9 КПК завданням кримінального провадження, засаді законності, не відповідає приписам ч. 5 ст. 128, статей 118, 119, 370 цього Кодексу та істотно порушує гарантоване особі право на розгляд справи щодо неї з додержанням вимог зазначеного провадження, передбачених указаним Кодексом.

Постанова ОП ККС від 23.01.2019 у справі № 187/291/17
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79439726>

5.2. Про стягнення з особи, кримінальне провадження щодо якої закрито, процесуальних витрат, понесених органом досудового розслідування та пов'язаних зі здійсненням кримінального провадження

Висновок:

Якщо особа звільняється від кримінальної відповідальності на підставі ст. 49 КК у зв'язку із закінченням строків давності, то процесуальні витрати, понесені органом досудового розслідування та пов'язані зі здійсненням кримінального провадження, в тому числі й витрати на проведення експертизи, не стягуються з особи, кримінальне провадження щодо якої закрито на цій підставі, а відносяться на рахунок держави, окрім витрат, пов'язаних, зокрема, із залученням експерта стороною захисту.

Постанова ОП ККС від 12.09.2022 у справі № 203/241/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106315603>

5.3. Про стягнення процесуальних витрат потерпілого з особи, яка звільняється від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності

Висновок:

Якщо особа звільняється від кримінальної відповідальності на підставі ст. 49 КК, процесуальні витрати потерпілого можуть бути стягнені з такої особи в порядку, передбаченому ч. 1 ст. 124 КПК.

Можливість стягнення процесуальних витрат має бути роз'яснена обвинуваченому при роз'ясненні йому права на звільнення від кримінальної відповідальності і права заперечувати проти закриття кримінального провадження відповідно до частин 2 та 3 статті 285 КПК.

Постанова ОП ККС ВС від 02.12.2024 у справі № 686/1699/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/123659145>

6. Загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження

6.1. Про те, чи припиняють свою дію заходи забезпечення кримінального провадження, серед яких і арешт майна, у разі закриття слідчим, прокурором кримінального провадження в порядку, передбаченому КПК

Висновок:

У разі закриття слідчим, прокурором кримінального провадження в порядку, передбаченому КПК, заходи забезпечення кримінального провадження, серед яких і арешт майна, припиняють свою дію в силу прямої вказівки ч. 4 ст. 132 КПК.

Постанова ОП ККС від 15.04.2024 у справі № 554/2506/22
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118558563>

6.2. Про вплив на допустимість доказів порядку їх отримання шляхом заходу забезпечення кримінального провадження у виді тимчасового доступу, а не в результаті проведення слідчих дій

Висновок:

Речі та документи, отримані у порядку тимчасового доступу, можуть бути використані у кримінальному провадженні як докази, і той факт, що вони отримані на підставі положень КПК, які регламентують здійснення та реалізацію заходів забезпечення кримінального провадження, та не є слідчою дією, не впливає на їх допустимість.

Постанова ОП ККС від 01.12.2025 у справі № 638/18926/23 (провадження № 51-714кмо25)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/132476385>

7. Строки досудового розслідування

7.1. ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ Ч. 7 СТ. 214 КПК ПІД ЧАС ОЦІНКИ ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ У РЕЗУЛЬТАТІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ І РІШЕНЬ, ЩО БУЛИ ЗДІЙСНЕНІ, ПРИЙНЯТІ ПРОКУРОРОМ З ПОРУШЕННЯМ СТРОКУ ПЕРЕДАЧІ МАТЕРІАЛІВ ДО ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Висновок:

Прокурор повинен протягом визначеного законодавцем строку з дня внесення ним відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР передати наявні у нього матеріали до відповідного органу досудового розслідування та доручити проведення досудового розслідування.

Невчинення цього обов'язку протягом визначеного законодавцем строку не звільняє прокурора від необхідності його виконання.

Суд оцінює докази на предмет їх допустимості у разі здійснення прокурором слідчих (розшукових) дій поза межами строку, визначеного ч.

7 ст. 214 КПК, враховуючи обсяг і характер вчинених прокурором дій, прийнятих ним рішень, тривалість такого порушення тощо.

Порушення строку передачі матеріалів досудового розслідування відповідному органу поза межами строку, визначеного ч. 7 ст. 214 КПК, не тягне автоматичного визнання зібраних прокурором доказів недопустимими.

Постанова ОП ККС від 27.10.2025 у справі № 487/2438/17 (провадження № 51-4146кмо24)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/131495374>

7.2. Про початок строку ознайомлення сторонами кримінального провадження з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому ст. 290 КПК, і його включення у строк досудового розслідування

Висновок:

Відповідно до положень ч. 5 ст. 219 КПК (в ред. Закону № 2201-IX) не включається у строк досудового розслідування, строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження в порядку, передбаченому ст. 290 цього Кодексу, який обраховується з наступного дня після направлення або безпосереднього вручення підозрюваному, його захиснику, законному представнику та захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру повідомлення про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування із зазначенням дати, часу та місця ознайомлення із матеріалами розслідування, до моменту закінчення ознайомлення вказаних осіб з матеріалами досудового розслідування.

День направлення або безпосереднього вручення підозрюваному, його захиснику, законному представнику та захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, повідомлення про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування, має рахуватися у строк досудового розслідування.

Постанова ОП ККС від 24.10.2022 у справі № 216/4805/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107050550>

7.3. Про порядок продовження строку досудового розслідування в об'єднаному кримінальному провадженні

Висновок:

Продовження строків досудового розслідування здійснюється слідчим суддею в межах повноважень, визначених положеннями Законів № 2147-VIII і № 2617-VIII, у кримінальних провадженнях, внесених

до ЄРДР з 15.03.2018 і які були об'єднані з кримінальним провадженням, розпочатим до цієї дати.

Положення п. 4 § 2 «Прикінцевих положень» Закону № 2147-VIII щодо здійснення судового контролю за продовженням строку досудового розслідування підлягають застосуванню з урахуванням положень ст. 6 Конвенції, ст. 58 Конституції України, статей 5, 8, 9 КПК.

Кримінальні процесуальні відносини із продовження строків досудового розслідування виникають з моменту направлення в спосіб, передбачений кримінальним процесуальним законом, або безпосереднього звернення із відповідним клопотанням до повноважного суб'єкта у зв'язку із юридичними фактами, визначеними положеннями статей 295, 295-1 КПК, і до них застосовуються положення цього Кодексу, чинні на момент початку виконання відповідної дії або прийняття процесуального рішення.

Постанова ОП ККС від 31.10.2022 у справі № 753/12578/19
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107219619>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107140903>

Щодо дати «15.03.2018» є уточнена постанова ОП ККС від 11.09.2023 у справі № 711/8244/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113536395>

7.4. Про вплив на перебіг строку досудового розслідування часу ознайомлення прокурора з матеріалами сторони захисту

Висновок:

Період ознайомлення сторони обвинувачення з матеріалами, відкритими стороною захисту в порядку, передбаченому статтею 290 КПК, не впливає на перебіг строку досудового розслідування, передбаченого ст. 219 КПК, і не зупиняє його.

Постанова ОП ККС від 11.09.2023 у справі № 711/8244/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113536395>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113527571>

7.5. ПРО ТЕ, ЧИ МОЖЕ ПЕРІОД ОЗНАЙОМЛЕННЯ ПРОКУРОРА З МАТЕРІАЛАМИ СТОРОНИ ЗАХИСТУ ЗУПИНЯТИ СТРОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Об'єднана палата не вбачає підстав для відступу від висновку щодо застосування положень ч. 5 ст. 219 КПК, викладеного в постанові від 11.09.2023 у справі № 711/8244/18, а саме:

«Період ознайомлення сторони обвинувачення з матеріалами, відкритими стороною захисту в порядку, передбаченому статтею 290

КПК, не впливає на перебіг строку досудового розслідування, передбаченого ст. 219 КПК, і не зупиняє його».

Постанова ОП ККС ВС від 17.02.2025 у справі № 761/35056/19 (провадження № 51-3288кмо21)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/125364517>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125540256>

7.6. ПРО МОМЕНТ ПОЧАТКУ ОБЛІКУ СТРОКУ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ

Висновок:

Виходячи з положень статей 115, 219 КПК при обчисленні двомісячного строку досудового розслідування, день, коли особу було повідомлено про підозру, не береться до уваги як день, від якого починається вказаний строк.

Постанова ОП ККС від 17.02.2025 у справі № 369/16172/20 (провадження № 51-7739кмо23)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/125435251>

7.7. Про те, чи підлягає включенню до строку досудового розслідування період з моменту прийняття рішення про закриття кримінального провадження, у якому жодній особі не було повідомлено про підозру, до моменту його скасування прокурором

Висновок:

У разі скасування прокурором постанови слідчого, дізнавача чи прокурора про закриття кримінального провадження, у якому жодній особі не було повідомлено про підозру, у зв'язку з її незаконністю та необґрунтованістю, період з моменту винесення постанови про закриття кримінального провадження до моменту її скасування не включається до строку досудового розслідування.

Постанова ОП ККС від 01.04.2024 у справі № 178/50/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118195488>

7.8. Про обрахування строку досудового розслідування після скасування прокурором вищого рівня постанови про закриття кримінального провадження, у якому особі було повідомлено про підозру

Висновок:

1) прокурори вищого рівня (Генеральний прокурор, керівник обласної прокуратури, керівник окружної прокуратури, їх перші заступники та заступники) наділені повноваженнями скасувати постанову прокурора нижчого рівня про закриття кримінального провадження, у якому особі було повідомлено про підозру, у межах строків досудового розслідування, передбачених ст. 219 КПК;

2) період з моменту прийняття прокурором постанови про закриття кримінального провадження, у якому особі було повідомлено про підозру, до моменту скасування такої постанови прокурором вищого рівня не зараховується до строку досудового розслідування.

Постанова ОП ККС від 09.09.2024 у справі № 759/7254/22
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/121665520>

7.9. Про суб'єкта, уповноваженого продовжувати строк досудового розслідування у кримінальних провадженнях

Висновок

У кримінальних провадженнях, внесених до ЄРДР до 16 березня 2018 року, а також у тих провадженнях, що були об'єднані або виділені з інших, у яких початок строку досудового розслідування мав місце до вказаної дати, продовження строків досудового розслідування належить до компетенції прокурора відповідного рівня.

Якщо строк досудового розслідування в таких провадженнях було продовжено слідчим суддею, то таке продовження відповідає гарантіям, визначеним кримінальним процесуальним законом, оскільки судовий контроль на етапі досудового розслідування є підвищеною гарантією контролю за дотриманням прав і свобод учасників кримінального провадження.

Постанова ОП ККС від 07.10.2024 у справі № 755/6898/21
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/122302600>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122302645>

- <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122302640>

7.10. ПРО ТЕ, ЧИ ДОТРИМАНО ПРОКУРОРОМ СТРОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ВИПАДКУ, ЯКЩО ОБВИНУВАЛЬНИЙ АКТ БУВ ЗДАНИЙ ПРОКУРОРОМ У КАНЦЕЛЯРІЮ ПРОКУРАТУРИ ДЛЯ ЙОГО ВІДПРАВКИ ДО СУДУ В МЕЖАХ СТРОКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ, АЛЕ ЙОГО ФАКТИЧНЕ НАДХОДЖЕННЯ ДО МІСЦЕВОГО СУДУ ВІДБУЛОСЬ ПОЗА МЕЖАМИ ЦЬОГО СТРОКУ

Висновок:

Кінцевим моментом строку досудового розслідування є його закінчення, яке, як етап кримінального провадження, відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 283 КПК законодавець пов'язує у часі зі зверненням з обвинувальним актом до суду, тобто направленням його до суду засобами поштового зв'язку або передачі відповідальній особі канцелярії суду.

Постанова ОП ККС від 17.02.2025 у справі № 369/16172/20 (провадження № 51-7739кмо23)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/125435251>

8. Слідчі (розшукові) дії

8.1. Про те, чи має право орган досудового розслідування провести впізнання особи за фотознімками з додержанням вимог, зазначених у частинах 1, 2 ст. 228 КПК, незалежно від наявності реальної можливості пред'явити для впізнання саму особу

Висновок:

Положення ч. 6 ст. 228 КПК у разі необхідності дозволяють провести впізнання за фотознімками з додержанням вимог, зазначених у частинах 1, 2 вказаної статті, незалежно від наявності реальної можливості пред'явити для впізнання саму особу. Законодавством не передбачено необхідності обґрунтування та вмотивування слідчим проведення впізнання за фотознімками. Процесуальний закон не забороняє проведення впізнання в разі особистого знайомства з особою, яка впізнає.

Постанова ОП ККС від 25.09.2023 у справі № 208/2160/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817314>

8.2. Про те, чи має право слідчий доручити відповідним оперативним підрозділам виконання ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи

Висновок:

Системне тлумачення процесуальних норм, передбачених п. 3 ч. 2 ст. 40, ст. 236 КПК дає підстави для висновку про те, що виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи покладається на слідчого чи прокурора і не може бути доручене відповідним оперативним підрозділам.

Постанова ОП ККС від 06.12.2021 у справі № 663/820/15-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101829915>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101829965>

8.3. Про невідкладні випадки, за яких слідчий, дізнавач, прокурор мають право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи

Висновок:

Слідчий, дізнавач, прокурор мають право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи в невідкладних

випадках, зокрема з метою врятування матеріальних об'єктів (майна), що потенційно можуть мати значення речових доказів у кримінальному провадженні, від прогнозованого знищення, втрати.

У контексті ч. 3 ст. 233 КПК про невідкладність такого випадку свідчать дані про реальну загрозу знищення, втрати майна. У клопотанні про надання дозволу на обшук у порядку ч. 3 ст. 233 КПК, наданих на його обґрунтування матеріалах, в ухвалі слідчого судді, постановленій *ex post factum*, має бути вказано, які саме обставини на момент проникнення свідчили, що зволікання може спричинити знищення речових доказів, що відомості про загрозу їх знищення, втрати давали підстави сприймати її як реальну.

В аспекті реалізації правил ч. 3 ст. 233 КПК недотримання вказаних вище приписів закону, невиконання вимоги про невідкладне звернення до слідчого судді з клопотанням про проведення обшуку, за відсутності об'єктивних перешкод звернутися з відповідним клопотанням якнайшвидше після закінчення проведення слідчої розшукової дії, є підставою до відмови слідчим суддею в легалізації обшуку *ex post factum*.

Постанова ОП ККС від 07.10.2024 у справі № 466/525/22
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/122272945>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122333181>

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/122543834>

8.4. Про допустимість як доказу фактичних даних, отриманих при проведенні слідчого експерименту за участю підозрюваного, обвинуваченого на стадії досудового розслідування

Висновок:

Приписи ч. 4 ст. 95 КПК про те, що суд може обґрунтовувати свої висновки лише на показаннях, які він безпосередньо сприймав під час судового засідання або які отримано в порядку, передбаченому ст. 225 цього Кодексу, мають застосовуватися лише до відомостей, що відповідають ознакам показань як самостійного процесуального джерела доказів згідно зі ст. 95 КПК. Показання необхідно розмежовувати з іншим самостійним процесуальним джерелом доказів протоколом слідчого експерименту.

Заперечення обвинуваченим у судовому засіданні відомостей, які слідчий, прокурор перевіряв або уточнював за його участю під час слідчого експерименту, не може автоматично свідчити про недопустимість як доказу протоколу слідчого експерименту.

Легітимна мета слідчого експерименту за участю підозрюваного, обвинуваченого досягається дотриманням встановленого порядку його проведення, забезпеченням реалізації прав особи як процесуальних гарантій справедливого судового розгляду та кримінального провадження в цілому.

Проведення слідчого експерименту у формі, що не містить ознак відтворення дій, обстановки, обставин події, проведення дослідів чи випробувань, а посвідчує виключно проголошення підозрюваним зізнання у вчиненні кримінального правопорушення з метою його процесуального закріплення, належить розцінювати як допит, що не має в суді доказового значення з огляду на зміст ч. 4 ст. 95 КПК.

Постанова ОП ККС від 14.09.2020 у справі № 740/3597/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/91702552>

8.5. Про обов'язковість призначення експертизи у кожному кримінальному провадженні для визначення розміру збитків, завданих кримінальним правопорушенням

Висновок:

Обов'язкове залучення експерта для проведення експертизи необхідне за наявності двох підстав: по-перше, коли характер об'єктивних обставин, які мають значення для кримінального провадження, неможливо достовірно встановити без залучення особи, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями (що є загальною підставою проведення експертизи в кримінальному провадженні, передбаченою ч. 1 ст. 242 КПК у ред. Закону № 1261-VII); по-друге, коли мають місце обставини, передбачені ч. 2 цієї норми.

Імперативність п. 6 ч. 2 ст. 242 КПК у ред. Закону № 1261-VII щодо призначення експертизи у кожному кримінальному провадженні для визначення розміру збитків, завданих кримінальним правопорушенням, має обмежений характер, оскільки не стосується тих випадків, коли предметом злочину є гроші або інші цінні папери, що мають грошовий еквівалент, а також коли розмір матеріальних збитків, шкоди, заподіяних кримінальним правопорушенням, можливо достовірно встановити без спеціальних знань, а достатньо загальновідомих та загальнодоступних знань, проведення простих арифметичних розрахунків для оцінки даних, отриманих за допомогою інших, крім експертизи, джерел доказування.

У решті випадків сторона обвинувачення на стадії досудового розслідування зобов'язана незалежно від наявності інших доказів, за допомогою яких можливо встановити розмір матеріальних збитків,

звернутися до слідчого судді з клопотанням про залучення експерта (а в ред. Закону № 187-IX залучити експерта).

Постанова ОП ККС від 25.11.2019 у справі № 420/1667/18
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86070671>

9. Негласні слідчі (розшукові) дії

9.1. Про допустимість доказів, отриманих у результаті проведення НСРД, у зв'язку з відсутністю в матеріалах кримінального провадження постанови про залучення особи до конфіденційного співробітництва і відсутність у такої особи допуску до державної таємниці

Висновок:

Відсутність у матеріалах справи окремої постанови про залучення особи до конфіденційного співробітництва чи залучення до участі в НСРД як конфідента не свідчить про порушення вимог КПК.

Постанова ОП ККС від 25.09.2023 у справі № 208/2160/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817314>

9.2. Про допустимість протоколів про результати проведення НСРД, які було складено з порушенням строків, визначених приписами ст. 252 КПК

Висновок:

Складання протоколу НСРД поза межами строку, визначеного приписами ч. 3 ст. 252 КПК, не є підставою для визнання такого протоколу недопустимим доказом.

Постанова ОП ККС від 25.09.2023 у справі № 208/2160/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817314>

9.3. Про необхідність відображення в матеріалах кримінального провадження інформації про походження грошових коштів, які використовувалися під час контролю за вчиненням злочину

Висновок:

У матеріалах кримінального провадження має бути відображена інформація про походження грошових коштів, які використовувалися під час контролю за вчиненням злочину.

Відсутність у матеріалах справи «корінця платіжного доручення» про видачу працівникам правоохоронних органів грошових коштів як видатків спеціального призначення та авансового звіту про використання коштів не є істотним порушенням вимог КПК і має бути оцінена у взаємозв'язку з відомостями про джерело походження коштів.

Постанова ОП ККС ВС від 25.09.2023 у справі № 208/2160/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817314>

10. Закінчення досудового розслідування

10.1. Про можливість закриття кримінального провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК, якщо особа обвинувачується у вчиненні тяжкого злочину, передбаченого статтями інших розділів Особливої частини КК (окрім розд. II КК), додатковим безпосереднім об'єктом якого є життя та здоров'я особи

Висновок:

Викладене у п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК поняття «злочину проти життя та здоров'я особи» охоплює не тільки злочини, передбачені в розд. II Особливої частини КК, а також включає й інші склади злочинів, у яких додатковим об'єктом посягання є життя та здоров'я особи.

При вирішенні питання про закриття кримінального провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК необхідно виходити з інкримінованих фактичних обставин вчиненого кримінального правопорушення та враховувати, з огляду на положення ст. 12 КК, тяжкість відповідного злочину, об'єктом посягання (основним або додатковим) якого є життя та здоров'я особи.

Якщо з огляду на приписи ст. 12 КК та санкцію відповідної кримінально-правової норми злочин із додатковим об'єктом посягання у виді життя та здоров'я особи є тяжким чи особливо тяжким, то він для застосування положень п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК охоплюється поняттям «тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи».

Постанова ОП ККС від 13.02.2023 у справі № 932/8842/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109075145>

10.2. Про дату набрання чинності положеннями п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК і зворотну дію цієї норми

Висновок:

Датою введення в дію положень, вказаних у п. 4 § 2 розділу 4 Закону № 2147-VIII «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального Кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», у тому числі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК, є 16.03.2018.

Пункт 10 ч. 1 ст. 284 КПК застосовується лише до кримінальних проваджень, відомості про які внесені до ЄРДР після введення в дію цього положення, тобто поширюється на кримінальні провадження, відомості про які внесені до ЄРДР із 16.03.2018, і не поширюється

на кримінальні провадження, відомості щодо яких внесені в ЄРДР до вказаної дати.

Постанова ОП ККС від 11.09.2023 у справі № 711/8244/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113536395>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113527571>

10.3. Про можливість апеляційного оскарження ухвали суду першої інстанції про закриття кримінального провадження в частині певного кримінального правопорушення при одночасному судовому розгляді іншої частини цього самого кримінального провадження в суді першої інстанції

Висновок:

Ухвалу про закриття кримінального провадження в його частині може бути оскаржено в апеляційному порядку до ухвалення судових рішень, передбачених ч. 1 ст. 392 КПК, щодо іншої частини інкримінованих особі діянь.

Постанова ОП ККС від 25.09.2023 у справі № 755/18777/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817298>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817316>

10.4. Про те, чи є істотним порушенням вимог КПК, якщо обвинувачення, викладене в обвинувальному акті, не збігається з викладом фактичних даних у повідомленні про підозру

Висновок:

Розбіжності у викладі фактичних обставин кримінального правопорушення у повідомленні про підозру та в обвинувальному акті, за умови, що такий їх виклад в обвинувальному акті дає повне розуміння кожного з елементів складу кримінального правопорушення для юридично-правової оцінки діяння за відповідною кримінально-правовою нормою, не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону.

Постанова ОП ККС від 15.01.2024 у справі № 683/694/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116446104>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116446115>

10.5. Про те, чи може касаційний суд повторно застосувати Закон № 3886 IX (зміни до ст. 51 КУпАП) до особи, щодо якої в порядку виконання вироку вже вирішено питання про декриміналізацію кримінального правопорушення за наявності некасованого рішення суду першої інстанції

Висновок:

Суд касаційної інстанції після встановлення підстав, передбачених п. 4-1 ч. 1, п. 1-2 ч. 2 ст. 284 КПК, скасовує судові рішення і закриває кримінальне провадження з цих підстав щодо особи, незважаючи на те, що місцевим судом під час виконання вироку в порядку п. 13 ч. 1 ст. 537 КПК її звільнено від покарання на підставі ч. 2 ст. 74 КК, у зв'язку з усуненням законом караності за діяння, за яке особу було засуджено.

Постанова ОП ККС від 22.09.2025 у справі № 591/7096/21 (провадження № 51-2471кмо24)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/131282329>

11. Звільнення особи від кримінальної відповідальності

11.1. Про обов'язок суду роз'яснити особі, яка притягується до кримінальної відповідальності, можливість звільнення від кримінальної відповідальності на підставі ст. 49 КК та закриття кримінального провадження, якщо на момент судового розгляду чи апеляційного перегляду закінчились строки давності притягнення цієї особи до кримінальної відповідальності.

Про право заперечувати проти закриття кримінального провадження з цієї підстави та наслідки такого заперечення.

Висновок:

За змістом п. 1 ч. 2 ст. 284, ч. 3 ст. 285, частинами 1, 4 ст. 286, ч. 3 ст. 288 КПК суди першої та апеляційної інстанцій мають обов'язок відповідно роз'яснити особі, яка притягується до кримінальної відповідальності те, що на момент судового розгляду чи апеляційного перегляду закінчились строки давності притягнення цієї особи до кримінальної відповідальності, що є правовою підставою, передбаченою ст. 49 КК, для звільнення особи від кримінальної відповідальності у порядку, передбаченому КПК, і таке звільнення є підставою для закриття кримінального провадження на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК, а також право заперечувати проти закриття кримінального провадження з цієї підстави та наслідки такого заперечення.

Нероз'яснення судом першої чи апеляційної інстанцій відповідно до вимог ст. 285 КПК зазначених обставин є порушенням вимог кримінального процесуального закону, що потягнуло неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність, а саме незастосування закону, який підлягав застосуванню.

Постанова ОП ККС від 06.12.2021 у справі № 521/8873/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101829954>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99926698>

12. Відкриття матеріалів іншій стороні

12.1. Про допустимість експертного висновку, сформованого на основі медичної документації, з якою сторона захисту не ознайомлювалася

Висновок:

Відсутність у матеріалах кримінального провадження медичних документів, на підставі яких сформовано висновок експерта, не відкриття цих документів стороні захисту на стадії виконання ст. 290 КПК не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону в аспекті ст. 412 вказаного Кодексу, автоматично не тягне за собою визнання експертного дослідження недопустимим доказом й скасування на підставі п. 1 ч. 1 ст. 438 КПК судових рішень, якщо зазначені документи було отримано у визначеному законом порядку, і згадана сторона не клопотала про надання доступу до медичних документів або при здійсненні судового чи апеляційного провадження їй було забезпечено можливість реалізувати право на ознайомлення з такими документами.

Постанова ОП ККС від 27.01.2020 у справі № 754/14281/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87298256>

13. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування

13.1. Про можливість апеляційного оскарження ухвали слідчого судді про повне або часткове скасування арешту майна, постановленої за правилами ст. 174 КПК

Висновок:

В аспекті положень ст. 309 КПК ухвала слідчого судді про повне або часткове скасування арешту майна, постановлена за правилами ст. 174 КПК, не підлягає апеляційному оскарженню.

Ухвала ОП ККС від 19.02.2019 у справі № 569/17036/118
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79957677>

13.2. Про можливість апеляційного оскарження ухвал слідчого судді про повне або часткове скасування арешту майна та про відмову в скасуванні арешту майна, постановлених у порядку ст. 174 КПК

Висновок:

Ухвали слідчого судді про повне або часткове скасування арешту майна та про відмову в скасуванні арешту майна, постановлені в порядку ст. 174 КПК, апеляційному оскарженню не підлягають.

Постанова ОП ККС від 20.05.2024 у справі № 712/191/23
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/119535382>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119842025>

13.3. Про можливість апеляційного оскарження ухвали слідчого судді про скасування арешту майна або відмову в його скасуванні, постановленої після закриття кримінального провадження

Висновок:

Ухвала слідчого судді про скасування арешту майна або відмову у його скасуванні, постановлена після закриття кримінального провадження, не передбачена кримінальними процесуальними нормами, тому суд апеляційної інстанції не вправі відмовити в перевірці законності такого рішення, посилаючись на приписи ч. 4 ст. 399 та ст. 309 КПК.

Право на апеляційне оскарження такого судового рішення підлягає забезпеченню на підставі п. 17 ч. 1 ст. 7 та ч. 1 ст. 24 КПК, статей 124, 129 Конституції України.

Постанова ОП ККС від 15.04.2024 у справі № 554/2506/22
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118558563>

13.4. Про можливість апеляційного оскарження ухвали слідчого судді про вирішення питання про долю речових доказів і документів, постановленої в порядку ч. 9 ст. 100 КПК

Висновки:

Постановлена слідчим суддею в порядку ч. 9 ст. 100 КПК ухвала про вирішення питання про долю речових доказів і документів, може бути оскаржена в апеляційному порядку на підставі п. 17 ч. 1 ст. 7 та ч. 1 ст. 24 КПК, як така, що не передбачена КПК.

Постанова ОП ККС від 15.04.2024 у справі № 554/2506/22
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118558563>

13.5. Про те, чи є предметом апеляційного оскарження ухвала слідчого судді про визначення порядку зберігання речових доказів, зокрема про передачу АРМА в управління майна, на яке накладено арешт

Висновок:

Ухвала слідчого судді про визначення порядку зберігання речових доказів у кримінальному провадженні шляхом передачі в управління Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів майна, яке є речовим доказом у цьому кримінальному провадженні і на яке накладено арешт, оскарженню в апеляційному порядку не підлягає відповідно до вимог ст. 309 КПК

Постанова ОП ККС від 27.01.2020 у справі № 758/16546/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87298220>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78326143>

13.6. Про можливість апеляційного оскарження ухвали слідчих суддів за результатами розгляду скарг на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, що постановлені після ухвалення КСУ Рішення від 17.06.2020 № 4-р(II)/2020 про визнання такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), положень ч. 3 ст. 307 КПК

Висновок:

Оскарженню в апеляційному порядку підлягають ухвали слідчого судді за результатами розгляду скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, які постановлені після визнання неконституційними положень ч. 3 ст. 307 КПК, тобто з 17.06.2020.

Якщо така ухвала слідчого судді постановлена до 17.06.2020, і на час ухвалення Рішення Другого Сенату КСУ від 17.06.2020 № 4-р(II)/2020 та набрання ним чинності ще не закінчився встановлений у п. 3 ч. 2 та ч. 3 ст. 395 КПК строк апеляційного оскарження певною особою ухвали слідчого судді за результатами розгляду скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, то в такої особи виникає право апеляційного оскарження вказаної ухвали слідчого судді.

Постанова ОП ККС від 15.02.2021 у справі № 133/3337/19
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95042418>

13.7. Про можливість апеляційного оскарження ухвали слідчого судді про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, постановленої в порядку ч. 6 ст. 193 КПК

Висновок:

Ухвала слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, постановлена в порядку ч. 6 ст. 193 КПК, на підставі п. 2 ч. 1 ст. 309 може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Постанова ОП ККС від 14.02.2022 у справі № 991/3440/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/103466876>

13.8. Про те, чи підлягає апеляційному оскарженню ухвала слідчого судді щодо скарги, поданої в порядку, передбаченому ст. 206 КПК

Висновок:

Оскільки ухвала слідчого судді щодо скарги, поданої в порядку ст. 206 КПК, у переліку, передбаченому ст. 309 КПК, відсутня, звернення до суду

з апеляційною скаргою на таке рішення є підставою для відмови у відкритті апеляційного провадження.

Постанова ОП ККС від 27.05.2019 у справі № 766/22242/17
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82218010>

13.9. Про можливість апеляційного оскарження постановленої слідчим суддею ухвали про повернення клопотання слідчого про арешт майна у зв'язку з недотриманням вимог ч. 2 ст. 132 КПК (якщо воно не підлягає розгляду в цьому суді)

Висновок:

Серед усіх рішень слідчого судді, можливість ухвалення яких прямо не передбачена КПК у межах відповідних регламентованих цим Кодексом процедур, слід виокремлювати дві групи рішень:

- ухвалені поза межами процедури, передбаченої КПК (з питань, процедура вирішення яких слідчим суддею не передбачена КПК);
- ухвалені в межах передбаченої КПК процедури із застосуванням положень ч. 6 ст. 9 КПК та загальних засад кримінального провадження, визначених ч. 1 ст. 7 цього Кодексу.

При вирішенні питання щодо апеляційного оскарження рішень слідчого судді, ухвалених у межах передбаченої КПК процедури із застосуванням положень ч. 6 ст. 9 КПК та загальних засад кримінального провадження, визначених ч. 1 ст. 7 цього Кодексу, слід виходити насамперед із сутнісного критерію, визначально закладеного законодавцем при визначенні кола ухвал слідчого судді, що підлягають оскарженню.

З огляду на те, що постановлення слідчим суддею ухвали про повернення клопотання слідчого про арешт майна у зв'язку з недотриманням при поданні такого клопотання вимог ч. 2 ст. 132 КПК (якщо воно не підлягає розгляду в цьому суді) не призводить ні до встановлення обмежень конституційних прав особи, ні до неможливості оскарження вже встановлених правообмежень, ані до перешкоджання здійсненню ефективного досудового розслідування чи кримінального провадження в цілому, така ухвала не підлягає оскарженню в апеляційному порядку під час досудового розслідування.

Постанова ОП ККС від 31.05.2021 у справі № 646/3986/19
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97429838>

13.10. Про можливість апеляційного оскарження ухвали слідчого судді про зміну підозрюваному обраного запобіжного заходу у випадку, якщо застосування такого запобіжного заходу або відмова в його застосуванні підлягає апеляційному оскарженню відповідно до ч. 1 ст. 309 КПК

Висновок:

Сторони кримінального провадження мають право оскаржувати в апеляційному порядку ухвалу слідчого судді про зміну підозрюваному обраного запобіжного заходу у випадку, якщо застосування такого запобіжного заходу або відмова в його застосуванні підлягають апеляційному оскарженню відповідно до ч. 1 ст. 309 КПК.

Постанова ОП ККС від 17.05.2021 у справі № 335/9520/19
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97243024>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97243035>

13.11. Про можливість оскарження ухвали слідчого судді, якою встановлено строк для вчинення дій, необхідних для закінчення досудового розслідування

Висновок:

Ухвала слідчого судді про встановлення строку для вчинення дій, необхідних для закінчення досудового розслідування, підлягає апеляційному оскарженню.

Постанова ОП ККС від 16.09.2024 у справі № 761/26342/22
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/121847380>

13.12. ПРО МОЖЛИВІСТЬ ОСКАРЖЕННЯ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ РІШЕННЯ ПРО ВІДМОВУ У ПЕРЕГЛЯДІ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

Висновок:

Рішення за наслідками перегляду за нововиявленими обставинами може бути оскаржене в порядку, передбаченому КПК, для оскарження того рішення, перегляду якого вимагала зацікавлена особа.

Ухвала слідчого судді може бути переглянута слідчим суддею під час досудового розслідування за нововиявленими обставинами, зазначеними у частині 2 статті 459 КПК, коли вона безпідставно обмежує конституційні права та свободи людини і її подальша чинність суперечитиме меті здійснення кримінального судочинства, а також якщо вона не втратила законної сили внаслідок спливу строку її дії або внаслідок її виконання та відсутні інші засоби правового захисту цих прав і свобод (апеляційне оскарження, періодичний перегляд, нове звернення тощо).

Постанова ОП ККС від 24.02.2025 у справі № 991/7253/23 (провадження № 51-7441кмо23)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/125736598>

14. Підготовче провадження

14.1. Про обов'язок суду під час підготовчого судового засідання розглядати

заперечення на ухвалу слідчого судді про скасування постанови слідчого про зупинення досудового розслідування

Висновок:

Неприйняття судом першої інстанції до розгляду під час підготовчого судового засідання висловлених учасником кримінального провадження заперечень на ухвалу слідчого судді про скасування постанови слідчого про зупинення досудового розслідування та ненадання відповідей на доводи такого заперечення не лише не ґрунтуються на положеннях чинного кримінального процесуального закону, але й суперечать положенням ч. 3 ст. 309 КПК.

Постанова ОП ККС від 13.02.2023 у справі № 932/8842/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109075145>

14.2. ПРО ТЕ, ЧИ МОЖЕ СУД ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ НА СТАДІЇ ПІДГОТОВЧОГО СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ КЛОПОТАННЯ ПРО ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ П. 10 Ч. 1 СТ. 284 КПК ОЦІНЮВАТИ РІШЕННЯ СЛІДЧОГО, ПРОКУРОРА, СЛІДЧОГО СУДДІ

Висновок:

Суд першої інстанції в підготовчому судовому засіданні, з метою вирішення клопотання про закриття кримінального провадження у зв'язку із закінченням строків досудового розслідування на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК, має право дослідити додані до клопотання процесуальні документи, в тому числі рішення слідчого, прокурора, слідчого судді.

За наявності вмотивованих заперечень учасників провадження, перевірка обґрунтованості і достовірності інформації з таких процесуальних документів здійснюється судом під час судового розгляду.

Постанова ОП ККС від 17.02.2025 у справі № 283/1638/23 (провадження № 51-6262кмо23)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/125364435>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125364474>

14.3. Про те, чи відновлює досудове розслідування повернення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору у зв'язку з тим, що вони не відповідають вимогам КПК (п. 3 ч. 3 ст. 314 КПК)

Висновок:

Повернення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору у зв'язку з тим, що вони не відповідають вимогам КПК (п. 3 ч. 3 ст. 314 КПК), не відновлює досудове розслідування.

В ухвалі про повернення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору суд першої інстанції не вправі зазначати про неповноту чи неправильність досудового розслідування, неправильність кримінально-правової оцінки діяння та про необхідність проведення органом досудового розслідування слідчих (розшукових) дій та/або негласних слідчих (розшукових) дій.

Сторона обвинувачення після постановлення судом ухвали про повернення прокурору обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру і до звернення до суду з обвинувальним актом чи клопотанням, які приведено у відповідність до вимог КПК, має право виконати лише ту сукупність процесуальних дій, які є необхідними для приведення цього акта чи клопотання у відповідність до вимог КПК та забезпечення виконання ухвали суду.

Якщо сторона обвинувачення після повернення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру проводила слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії та/або приймала процесуальні рішення, які не є необхідними для приведення цього акта чи клопотання у відповідність до вимог КПК та забезпечення виконання ухвали суду, то отримані у кримінальному провадженні за результатами здійснення таких дій докази повинні визнаватись недопустимими, як отримані після закінчення досудового розслідування.

Прокурор може повторно звернутися до суду із обвинувальним актом чи клопотанням в межах розумного строку, без невинуватих затримок у часі, після закінчення виконання процесуальних дій, які були необхідними на виконання ухвали суду для приведення цього акта чи клопотання у відповідність до вимог КПК і подальшого звернення з ними до суду.

Постанова ОП ККС від 15.04.2024 у справі № 753/25892/21
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118520015>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118520035>

15. Судовий розгляд

15.1. Про участь засудженого в судовому розгляді у режимі відеоконференції без його згоди, за наявності клопотання про його безпосередню участь у судовому засіданні

Висновок:

З урахуванням положень ч. 2 ст. 336 КПК, які кореспондуються з вимогами ст. 85-3 КПК 1960 р., прийняття судом рішення про здійснення дистанційного судового провадження, в якому поза межами приміщення суду перебуває обвинувачений, який заявив клопотання про безпосередню участь у судовому розгляді, крім випадків здійснення дистанційного судового провадження в умовах воєнного стану, згідно приписів ст. 412 КПК є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону.

Якщо в силу захворювання стан здоров'я обвинуваченого перешкоджає його безпосередній участі в судовому засіданні або становить загрозу чи небезпеку життю, здоров'ю інших учасників судового процесу, необхідним є вжиття заходів щодо відкладення судового розгляду на строк, об'єктивно необхідний для їх усунення. У разі непереборності виниклих загроз, відповідно до вимог ст. 336 КПК, суд мотивованою ухвалою, з наведенням відповідного обґрунтування, повинен ухвалити рішення про проведення дистанційного судового провадження в режимі відеоконференції за участю обвинуваченого.

Постанова ОП ККС від 21.11.2022 у справі № 415/1698/12-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107533687>

15.2. Про надання та оголошення під час судового розгляду постанови керівника органу досудового розслідування про визначення слідчого або групи слідчих, старшого групи слідчих, які здійснювали досудове розслідування

Висновок:

Постанови керівника органу досудового розслідування про визначення слідчого або групи слідчих, старшого групи слідчих, які здійснювали досудове розслідування, можуть бути надані прокурором та оголошені під час судового розгляду у випадку, якщо під час дослідження доказів в учасників провадження виникне сумнів у їх достовірності, з огляду на те, що ці докази було зібрано неуповноваженими особами.

Якщо в суді першої інстанції це питання не ставилось, а виникло під час апеляційного чи касаційного розгляду, такі процесуальні документи можуть бути надані суду апеляційної чи касаційної інстанції в межах перевірки доводів, викладених в апеляційній чи касаційній скаргах.

Постанова ОП ККС від 14.02.2022 у справі № 477/426/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/103525190>

Подібне питання вирішувалося у постанові ОП ККС від 22.02.2021 у справі № 754/7061/15
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95139651>

15.3. Про порушення таємниці наради суддів у випадку вчинення процесуальних дій та ухвалення суддями (суддею) під час перебування в нарадчій кімнаті у кримінальному провадженні судових рішень в інших справах

Висновок:

З урахуванням положень ст. 367 КПК, вчинення процесуальних дій та ухвалення суддями (суддею) під час перебування в нарадчій кімнаті по кримінальному провадженні судових рішень по інших справах, слід вважати порушенням таємниці наради суддів, яке на підставі ч. 1 ст. 412 КПК, може бути визнано істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону у разі, коли воно за своїм характером та з огляду на обставини конкретної справи перешкодило або могло перешкодити суду ухвалити законне та обґрунтоване судове рішення, тобто в тих випадках, коли вказане порушення обґрунтовано ставить під сумнів незалежність і неупередженість суддів (судді) при обговоренні та ухваленні відповідного судового рішення.

Постанова ОП ККС від 24.02.2020 у справі № 316/1358/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87902046>

15.4. Про дослідження судом доказів щодо тих обставин, які ніким не оспорується

Висновок:

Суд у конкретному кримінальному провадженні на підставі ч. 3 ст. 349 КПК має право, якщо проти цього не заперечують учасники судового провадження, визнати недоцільним дослідження доказів щодо тих обставин, які ніким не оспорується, у тому числі, у разі часткового заперечення винуватості особи у вчиненні окремого кримінального правопорушення в сукупності кримінальних правопорушень, яке має окрему кваліфікацію, або є окремим епізодом кримінального правопорушення, чи невизнання цивільного позову, та в такому випадку щодо цих оспорованих обставин провести судовий розгляд у загальному порядку, дослідивши докази, які підтверджують або спростовують ці обставини. Такий порядок розгляду кримінального провадження не звільняє суд від обов'язку встановити обставини, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні, визначені в ч. 1 ст. 91 КПК.

Постанова ОП ККС від 16.09.2024 у справі № 444/870/22
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/121847408>

16. Судові рішення

16.1. Про постановлення судами окремих ухвал, подібних до окремих ухвал, що були передбачені ст. 23-2 КПК 1960 р., які не вирішують справу по суті, однак

звертають увагу уповноважених органів на встановлені у справі факти порушення закону і вимагають вжиття відповідних заходів

Висновок:

Згідно з приписами статей 369, 418 КПК суд апеляційної інстанції за наявності відповідних підстав має процесуальні повноваження для постановлення ухвал, які не вирішують справи по суті, однак звертають увагу уповноважених органів на встановлені у кримінальному провадженні факти порушення закону, які потребують вжиття належних заходів реагування.

Постанова ОП ККС від 14.06.2021 у справі № 686/9636/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97771973>

16.2. Про можливість роз'яснення ухвали слідчого судді та оскарження такої ухвали, постановленої за результатами розгляду заяви про роз'яснення

Висновок:

Згідно з ч. 1 ст. 380 КПК, якщо судове рішення, яке є результатом судового провадження та яким вирішено питання, що становило предмет його розгляду, за виключенням рішення слідчого судді апеляційного суду, ухваленого в порядку, передбаченому главою 21 КПК, є незрозумілим, суд, слідчий суддя, який його ухвалив, за заявою учасника судового провадження чи органу виконання судового рішення ухвалою роз'яснює своє рішення, не змінюючи при цьому його зміст.

Апеляційному оскарженню, на підставі ч. 4 ст. 380 КПК, підлягає лише ухвала суду про роз'яснення судового рішення або відмову у його роз'ясненні, постановлена за результатами розгляду заяви про роз'яснення судового рішення, якщо її предметом було судове рішення, яке підлягає роз'ясненню в порядку, передбаченому частиною 1 цієї статті.

Постанова ОП ККС від 18.11.2019 у справі № 367/3068/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/86035067>

Окремі думки – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86000715>

– <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86035076>

16.3. Про визначення «інших випадків», передбачених ч. 1 ст. 421 КПК, що погіршують становище обвинуваченого

Висновок:

Застосування згідно з положеннями статей 96-1, 96-2 КК судом апеляційної інстанції спеціальної конфіскації не є тим «іншим випадком», передбаченим ч. 1 ст. 421 КПК, що погіршує становище обвинуваченого.

Відповідно до статей 408, 420 та 421 КПК рішення апеляційного суду, яким застосовується спеціальна конфіскація, постановляється у формі ухвали.

Постанова ОП ККС від 16.09.2024 у справі № 183/4229/23
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/121847436>

17. Провадження в суді апеляційної інстанції

17.1. Про можливість апеляційного оскарження ухвали місцевого суду про повернення прокурору обвинувального акта у кримінальному провадженні за обвинуваченням особи у вчиненні кримінального правопорушення та кримінального проступку в одному кримінальному провадженні

Висновок:

Кримінально-процесуальні акти (механізми) повернення обвинувального акта прокурору в порядку, передбаченому КПК, та повернення обвинувального акта прокурору для внесення з урахуванням вимог глави 25 КПК відповідно до пп. 5 п. 4 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 2617-VIII не є тотожними.

Виходячи із закріпленого в п. 3 ч. 1 та абз. 1 ч. 2 ст. 392 КПК загального правила про недопустимість окремого оскарження ухвал, постановлених під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судових рішень, передбачених ч. 1 цієї статті, крім випадків, визначених цим Кодексом, та відсутності в нормах КПК відповідної вказівки щодо можливості оскарження, ухвала місцевого суду про повернення обвинувального акта прокурору для внесення з урахуванням вимог гл. 25 КПК оскарженню в апеляційному порядку не підлягає.

Постанова ОП ККС від 01.11.2021 у справі № 161/7092/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100919039>

17.2. Про можливість апеляційного оскарження ухвали суду про накладення арешту на майно, постановленої під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судових рішень, передбачених ч. 1 ст. 392 КПК

Висновок:

Ухвала суду про накладення арешту на майно, постановлена під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судових рішень, передбачених ч. 1 ст. 392 КПК, не підлягає окремому апеляційному оскарженню.

В силу ч. 2 ст. 392 КПК ухвалу судді (суду) про арешт майна може бути переглянуто під час апеляційного оскарження вироку по відповідному кримінальному провадженню, а також скасовано в порядку ст. 174 КПК України. Це свідчить про те, що чинне законодавство не виключає можливість перегляду відповідної ухвали судді (суду), але визначає певні межі для її реалізації.

Постанова ОП ККС від 24.10.2022 у справі № 456/3303/21
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107023923>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107112505>

17.3. Про можливість апеляційного оскарження ухвали суду, постановленої на підставі ч. 9 ст. 100 КПК після закриття кримінального провадження слідчим або прокурором, за якою вирішено питання про долю речових доказів і документів

Висновки:

Ухвала суду, постановлена на підставі ч. 9 ст. 100 КПК після закриття кримінального провадження слідчим або прокурором, за якою вирішено питання про долю речових доказів і документів, може бути оскаржена як у апеляційному, так і у касаційному порядку.

Постанова ОП ККС від 15.04.2024 у справі № 554/2506/22
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118558563>

17.4. Про те, як саме повинна застосовуватися норма права, що встановлює порядок обчислення строку апеляційного оскарження судових рішень у провадженнях про вчинення кримінальних проступків, розглянутих у спрощеному провадженні

Висновок:

Відповідно до абз. 2 ч. 3 ст. 395 КПК, якщо вирок в порядку, передбаченому статтею 382 КПК, постановлено без виклику особи, яка його оскаржує, строк апеляційного оскарження для такої особи має обчислюватись з дня отримання нею копії вироку незалежно від наявності інших джерел інформування про прийняте рішення.

Постанова ОП ККС від 22.01.2024 у справі № 757/1624/22-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116639446>

17.5. Про право особи, яка не була учасником судового провадження, на апеляційне оскарження вироку, яким затверджено угоду про визнання винуватості іншої особи

Висновок:

Суддя-доповідач суду апеляційної інстанції, вирішуючи відповідно до вимог ст. 398 КПК питання про відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою іншої особи (захисника чи представника іншої особи) на вирок на підставі угоди, має впевнитися, що у тексті вироку зазначено такі дані, які прямо вказують на дану конкретну особу, або визнані встановленими такі обставини, які дозволяють апеляційному суду (судді-доповідачеві) з впевненістю ідентифікувати іншу особу; крім того, вирок має стосуватися прав, свобод та інтересів цієї іншої особи.

Дані, які містяться у процесуальних документах, складених слідчим або прокурором (обвинувальний акт, повідомлення про підозру, тощо), не можуть слугувати підставою для визнання вироку на підставі угоди про визнання винуватості однієї особи таким, що стосується прав, свобод та інтересів інших осіб.

Постанова ОП ККС від 18.05.2020 у справі № 639/2837/19
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/89372564>

17.6. Про права потерпілого або його законного представника чи представника на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді про скасування повідомлення про підозру, постановленої на стадії досудового розслідування

Висновок:

Відповідно до положень п. 7 ч. 1 ст. 393, ч. 2 ст. 309, п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК потерпілий або його законний представник чи представник не є особами, які мають право оскаржити в апеляційному порядку постановлену на стадії досудового розслідування ухвалу слідчого судді про скасування повідомлення про підозру.

Постанова ОП ККС від 04.10.2021 у справі № 756/10189/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100214761>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100352399>

17.7. Про право свідка на оскарження судових рішень у частині оцінки достовірності наданих ним показань у тому кримінальному провадженні, в якому він надавав показання, і чи стосується це його прав, свобод та інтересів

Висновок:

Відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 393 КПК апеляційну скаргу мають право подати інші особи у випадках, передбачених цим Кодексом, якщо оскаржене судове рішення стосується їх прав, свобод та інтересів.

Якщо у вирок (ухвалі про застосування примусового заходу виховного характеру чи про застосування примусових заходів медичного характеру) постановленому щодо однієї особи, зроблено висновок, який стосується прав, свобод та інтересів іншої особи, то остання на підставі п.10 ч.1 ст.

393 КПК та керуючись загальними засадами кримінального судочинства, в тому числі пунктами 1, 2, 10, 17 ст. 7, ч. 6 ст. 9, частин 1 та 2 ст. 24 КПК, вправі звернутися до суду вищої інстанції з оскарженням цього судового рішення в частині її прав, свобод та інтересів. Однак свідок, який у кримінальному провадженні надавав відомості щодо відомих йому обставин, не є суб'єктом, який має право на оскарження вироку в частині оцінки достовірності його показань.

Постанова ОП ККС від 06.12.2021 у справі № 654/1820/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101855118>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101913259>

17.8. Про порядок обчислення строку подачі апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді, якщо день проголошення резолютивної частини ухвали та оголошення повного тексту судового рішення не збігаються

Висновок:

У випадку, коли слідчий суддя з посиланням на ч. 2 ст. 376 КПК постановив ухвалу та оголосив її резолютивну частину, а повний текст ухвали оголосив в інший день, строк подачі апеляційної скарги обчислюється з дня оголошення резолютивної частини ухвали.

Постанова ОП ККС від 27.05.2019 у справі № 461/1434/18
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82188400>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82188400>

17.9. Про порядок обчислення строку апеляційного оскарження на ухвалу слідчого судді, яку постановлено без виклику особи, інтересів якої вона стосується та яка її оскаржує

Висновок:

За змістом абз. 2 ч. 3 ст. 395 КПК, якщо ухвала слідчого судді постановлена без виклику особи, інтересів якої вона стосується та яка її оскаржує, то строк апеляційного оскарження для такої особи має обчислюватись з дня отримання копії судового рішення, незалежно від наявності інших джерел інформування про прийняте рішення.

Постанова ОП ККС від 04.11.2019 у справі № 760/12179/16-к
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/85542805>

Окрема думка – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85743660>

17.10. Про право підозрюваного, обвинуваченого, засудженого відмовитися від апеляційної чи касаційної скарги захисника, поданої в їхніх інтересах

Висновок:

Відповідно до приписів п. 1 ч. 1 ст. 393 та п. 1 ч. 1 ст. 425 КПК апеляційну та касаційну скаргу на судові рішення, має право подати, зокрема, захисник у частині, що стосується інтересів обвинуваченого, засудженого.

Згідно з положеннями статей 403, 432 КПК особа, яка подала апеляційну чи касаційну скаргу, має право відмовитися від неї до закінчення апеляційного чи касаційного розгляду. Таким чином, право відмови від апеляційної чи касаційної скарги захисника, поданої в інтересах підозрюваного, обвинуваченого чи засудженого, належить виключно тій особі, яка її подала, тобто захиснику. Підозрюваний, обвинувачений, засуджений не мають права відмовитися від апеляційної чи касаційної скарги захисника.

У разі незгоди підозрюваного, обвинуваченого чи засудженого із апеляційною чи касаційною скаргою захисника (обґрунтуванням, мотивами, вимогами скарги тощо), вони мають право заявити про це до або під час судового засідання і суд має право врахувати їх позицію при вирішенні скарги.

Постанова ОП ККС від 22.02.2021 у справі № 481/1754/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95139631>

17.11. Про те, чи є порушенням вимог кримінального процесуального закону дослідження доказів судом апеляційної інстанції за власною ініціативою, без відповідного клопотання сторін, за апеляційною скаргою, поданою на погіршення становища обвинуваченого

Висновок:

Під час апеляційного розгляду за апеляційною скаргою прокурора, потерпілого чи його представника з вимогою щодо постановлення нового вироку, за наявності доводів про невідповідність висновків суду, викладених у судовому рішенні, фактичним обставинам кримінального провадження та/або неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність, суд апеляційної інстанції має право повторно дослідити обставини, встановлені під час кримінального провадження, безвідносно до того, чи заявлено клопотання про повторне дослідження доказів.

Постанова ОП ККС від 03.04.2023 у справі № 537/984/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/110144480>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110208422>

17.12. Про порядок апеляційного перегляду виправдувального вироку в разі смерті обвинуваченого

Висновок:

Після встановлення під час апеляційного розгляду факту смерті обвинуваченого, щодо якого ухвалено виправдувальний вирок, суд апеляційної інстанції зобов'язаний виконати вимоги статей 370, 404, 419 КПК, забезпечити участь захисника, продовжити апеляційний розгляд, надати мотивовані відповіді на доводи апеляційних скарг та постановити ухвалу, передбачену одним із пунктів 1, 2, 5 або 6 ст. 407 КПК з урахуванням вимог статей 284, 417 КПК.

Постанова ОП ККС від 04.09.2023 у справі № 710/466/16-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113396705>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113406822>

17.13. ПРО ТЕ, ЧИ Є ІСТОТНИМ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПІДСУДНОСТІ ТА ПІДСТАВОЮ ДЛЯ СКАСУВАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ, ЯКЩО ПРО ТАКЕ ПОРУШЕННЯ СТАЛО ВІДОМО ПІСЛЯ ПОЧАТКУ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ І РОЗГЛЯД ПРОДОВЖЕНО

Висновок:

Кримінальне провадження, що надійшло до суду з порушенням правил підсудності, передається на розгляд іншого суду в порядку, передбаченому частинами 2 та 3 статті 34 КПК, якщо таке порушення виявлено до початку судового розгляду. У разі виявлення обставин, що можуть вплинути на визначення підсудності, після початку судового розгляду продовження розгляду справи судом, який розпочав такий розгляд, не становить «порушення правила підсудності», зазначеного в пункті 6 частини 2 статті 412 КПК, і не є підставою для скасування судових рішень.

Постанова ОП ККС від 24.02.2025 у справі № 357/10207/21 (провадження № 51-4924кмо23)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/125736610>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125711137>

17.14. Про можливість погіршення становища особи під час нового розгляду в суді першої інстанції, якщо в рішенні апеляційного суду відсутнє посилання на необхідність застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення або посилення покарання

Висновок:

Частина 2 ст. 416 КПК визначає вичерпний перелік випадків, коли при новому розгляді суд першої інстанції може застосувати закон про

більш тяжке кримінальне правопорушення або посилення покарання, а саме тільки за умови, якщо вирок було скасовано за апеляційною скаргою прокурора або потерпілого чи його представника у зв'язку з необхідністю застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення або посилення покарання. При цьому положення ч. 2 ст. 415 КПК не слід розглядати як такі, що дозволяють зробити виключення з указанного правила.

У разі встановлення апеляційним судом істотних порушень вимог кримінального процесуального закону, які є підставами для скасування вироку чи ухвали суду і призначення нового розгляду в суді першої інстанції, відповідно до вимог статей 370, 419, 416 ч. 2 КПК він не може залишити поза увагою доводи апеляційної скарги прокурора чи потерпілого щодо необхідності застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення або посилення покарання, оскільки в протилежному випадку це призведе до неможливості застосування такого закону при новому розгляді в суді першої інстанції.

Перевіривши обґрунтованість відповідних доводів апеляційних скарг прокурора чи потерпілого, апеляційний суд, крім випадку, якщо знайде їх безпідставними, при скасуванні оскарженого судового рішення з підстав істотних порушень кримінального процесуального закону і призначенні нового розгляду в суді першої інстанції, повинен також указати на неправильність чи передчасність висновків суду в судовому рішенні, яке скасовується, про застосування чи незастосування того чи іншого закону про кримінальну відповідальність чи призначення того чи іншого покарання, як на додаткову підставу для скасування судового рішення.

При цьому, виходячи зі змісту ч. 2 ст. 415 КПК, суд апеляційної інстанції повинен формулювати свої висновки та вказівки лише в такій формі, щоб це не призводило до вирішення наперед указаних в цій нормі питань, але водночас давало би достатні підстави для застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення та призначення більш тяжкого покарання у випадку, якщо під час нового розгляду в суді першої інстанції винуватість особи у вчиненні відповідного злочину буде доведено в установленому законом порядку.

Постанова ОП ККС від 23.09.2019 у справі № 728/2724/16-к
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/84583305>

17.15. Про дію заборони щодо погіршення становища обвинуваченого (у тому числі звільнення засудженого від відбування призначеного покарання з випробуванням у порядку ст. 75 КК), яка виникає після скасування рішення суду першої інстанції апеляційним судом з підстав, не зазначених у ч. 2 ст. 416 КПК, протягом усього періоду кримінального провадження щодо цього

обвинуваченого (на всі подальші випадки нового розгляду в суді першої інстанції), незалежно від того, скільки разів буде здійснюватися розгляд у суді першої інстанції в цьому ж провадженні

Висновок:

Незастосування судом першої інстанції при повторному розгляді кримінального провадження раніше застосованих положень про звільнення особи від відбування призначеного покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК, якщо вирок суду першої інстанції не був скасований за апеляційною скаргою прокурора або потерпілого чи його представника у зв'язку з необхідністю застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення або посилення покарання, є порушенням вимог ч. 2 ст. 416 КПК у її взаємозв'язку зі ст. 421 КПК.

Постанова ОП ККС від 07.12.2020 у справі № 444/2200/15-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93438384>

17.16. Про форму судового рішення у разі порушення в апеляційних скаргах питання про погіршення становища одних засуджених (виправданих) та про скасування чи зміну вироку суду першої інстанції щодо інших осіб з інших підстав

Висновок:

З урахуванням положень ч. 1 ст. 407, ч. 1 ст. 418 та ч. 1 ст. 420 КПК, які не містять заборони щодо постановлення одночасно двох різних процесуальних рішень за результатами апеляційного розгляду кримінального провадження, колегія суддів вважає, що у випадках порушення в апеляціях питання про погіршення становища одних засуджених (виправданих) та про скасування чи зміну вироку суду першої інстанції щодо інших таких осіб з інших підстав, апеляційний суд, за наявності для того підстав, постановляє вирок тільки щодо тих засуджених (виправданих), становище яких погіршується, а щодо решти виносить ухвалу.

Постанова ОП ККС від 04.11.2019 у справі № 128/2455/15-к
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/85542830>

17.17. Про форму рішення апеляційного суду, яким з резолютивної частини вироку місцевого суду виключено застосування ч. 5 ст. 72 КК

Висновок:

Виключення зі строку призначеного особі покарання строку її попереднього ув'язнення, зарахованого судом першої інстанції на підставі ч. 5 ст. 72 КК, є тим «іншим випадком», передбаченим ч. 1 ст. 421 КПК, який беззаперечно погіршує правове становище обвинуваченого, оскільки впливає на визначення кінцевої тривалості покарання, яке особі потрібно реально відбувати.

Відтак, враховуючи системний аналіз статей 408, 420 та 421 КПК, рішення апеляційного суду, яким виключається з резолютивної частини вироку місцевого суду рішення про застосування відносно особи положень ч. 5 ст. 72 КК, повинно ухвалюватися судом апеляційної інстанції у формі вироку.

Постанова ОП ККС від 03.04.2023 у справі № 930/2622/20
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/110144436>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110144492>

17.18. ПРО ТЕ, У ЯКІЙ ФОРМІ (ВИРОК ЧИ УХВАЛА) АПЕЛЯЦІЙНИЙ СУД МАЄ ПОСТАНОВИТИ СУДОВЕ РІШЕННЯ, ЯКЩО ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АПЕЛЯЦІЙНОГО ПЕРЕГЛЯДУ ВИРОКУ МІСЦЕВОГО СУДУ АПЕЛЯЦІЙНИЙ СУД ПЕРЕРАХУВАВ СТРОК ПОПЕРЕДНЬОГО УВ'ЯЗНЕННЯ, ОДНАК ДІЯННЯ ЗАСУДЖЕНОГО НА БІЛЬШ ТЯЖКЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ НЕ ПЕРЕКВАЛІФІКОВУВАВ, ОБСЯГ ОБВИНУВАЧЕННЯ НЕ ЗБІЛЬШУВАВ І ПОКАРАННЯ БІЛЬШ СУВОРЕ НЕ ЗАСТОСОВУВАВ

Висновок:

Апеляційний суд зобов'язаний постановити свій вирок у разі повного або часткового скасування вироку суду першої інстанції лише у випадках, передбачених частиною 1 статті 420 КПК. У інших випадках рішення про зміну вироку суду першої інстанції, у тому числі в частині зарахування строку попереднього ув'язнення у строк покарання, може бути постановлено у формі ухвали.

Постанова ОП ККС від 24.02.2025 у справі № 359/2693/23 (провадження № 51-739кмо24)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/125711210>

17.19. Про те, яке рішення має ухвалити апеляційний суд у разі встановлення, що апеляційна скарга подана на ухвалу слідчого судді, яка не підлягає апеляційному оскарженню

Висновок:

Рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження та про повернення скарги можуть бути ухвалені на стадії вирішення питання про відкриття апеляційного провадження, а у випадку оскарження ухвали слідчого судді – під час вирішення питання про призначення судового засідання щодо розгляду апеляційної скарги на таке рішення.

Якщо після відкриття апеляційного провадження (у випадку оскарження ухвали слідчого судді – після призначення судового засідання) буде встановлено, що апеляційний розгляд здійснюється за апеляційною скаргою на судові рішення, яке не підлягає апеляційному оскарженню,

апеляційний суд має постановити ухвалу про закриття апеляційного провадження.

Ухвала ОП ККС від 19.02.2019 у справі № 569/17036/118
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79957677>

17.20. Про те, чи може апеляційний суд ухвалювати рішення про залишення без руху та про повернення апеляційної скарги на рішення слідчого судді

Висновок:

Під час апеляційного перегляду рішень слідчих суддів апеляційний суд не вправі ухвалювати рішення про залишення апеляційної скарги без руху та про її повернення, якщо особа не усунула недоліків, оскільки положення ст. 398 КПК, частин 1, 2 та п. 1 ч. 3 ст. 399 КПК застосовуються до апеляційних скарг, поданих на судові рішення, передбачені частинами 1, 2 ст. 392 КПК, а що стосується оскарження судових рішень, передбачених ч.3 ст. 392 КПК (ухвали слідчого судді), то застосуванню підлягають положення ст.422 КПК.

Постанова ОП ККС від 18.11.2019 у справі № 686/24639/17
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/85966650>

17.21. Про те, чи має право особа викладати апеляційні та касаційні скарги недержавною мовою.

Чи може апеляційний суд залишити без руху апеляційні скарги, подані в порядку статей 422, 422-1 КПК, без додержання вимог, передбачених ст. 396 КПК

Висновок:

Апеляційні та касаційні скарги осіб, які мають право на оскарження судових рішень, повинні бути викладені державною мовою.

Якщо апеляційна скарга, подана в порядку статей 422, 422-1 КПК, складена іноземною мовою, положення ст. 398, частин 1, 2, п. 1 ч. 3 ст. 399 КПК до такої скарги не застосовуються. У цьому разі суд апеляційної інстанції повертає апеляційну скаргу, складену неукраїнською мовою, особі, яка її подала.

Постанова ОП ККС від 19.09.2022 у справі № 521/12324/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106426687>

18. Провадження в суді касаційної інстанції

18.1. Про можливість відновлення строку на касаційне оскарження вироку апеляційного суду, постановленого ним як судом першої інстанції, в порядку, передбаченому КПК 1960 р.

Висновок:

Вирішення питання про відновлення строку на касаційне оскарження вироку апеляційного суду, постановленого ним як судом першої інстанції в порядку КПК 1960 р., віднесене до компетенції конкретного апеляційного суду, який розглянув справу і постановив такий вирок.

Ухвала ОП ККС від 11.09.2023 у справі № 01-57/08
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113536398>

18.2. Про можливість окремого касаційного оскарження ухвали суду апеляційної інстанції, якою поновлено строк на апеляційне оскарження

Висновок:

Ухвала суду апеляційної інстанції, якою поновлено строк на апеляційне оскарження, не підлягає окремому оскарженню в касаційному порядку.

Якщо після відкриття касаційного провадження буде встановлено, що касаційний розгляд здійснюється за касаційною скаргою на судові рішення, яке не підлягає касаційному оскарженню, суд касаційної інстанції має постановити ухвалу про закриття касаційного провадження.

Ухвала ОП ККС ВС від 02.12.2024 у справі № 638/8600/16-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/123602961>

18.3. Про можливість оскарження в касаційному порядку ухвали суду про вирішення питань, пов'язаних із виконанням вироку

Висновок:

За змістом п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України, ч. 2 ст. 424, ч. 6 ст. 539 КПК ухвали суду першої інстанції про вирішення питань, пов'язаних із виконанням вироку, після їх перегляду в апеляційному порядку, а також ухвали суду апеляційної інстанції за результатами такого перегляду оскарженню у касаційному порядку не підлягають.

Постанова ОП ККС від 18.03.2019 у справі № 756/9514/15-к
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80633675>

18.4. Про можливість касаційного оскарження ухвали суду першої інстанції про продовження застосування примусових заходів медичного характеру після її перегляду в апеляційному порядку, а також ухвали суду апеляційної інстанції, прийнятої за результатами такого перегляду

Висновок:

Виходячи з вимог п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України, ч. ч. 1, 2 ст. 424 КПК ухвали суду першої інстанції про продовження застосування примусових заходів медичного характеру після їх перегляду в апеляційному порядку,

а також ухвали суду апеляційної інстанції за результатами такого перегляду оскарженню в касаційному порядку не підлягають.

Постанова ОП ККС від 18.05.2020 у справі № 128/2811/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/89396955>

18.5. Про можливість касаційного оскарження ухвали суду, постановленої на підставі ч. 9 ст. 100 КПК після закриття кримінального провадження слідчим або прокурором, за якою вирішено питання про долю речових доказів і документів

Висновки:

Ухвала суду, постановлена на підставі ч. 9 ст. 100 КПК після закриття кримінального провадження слідчим або прокурором, за якою вирішено питання про долю речових доказів і документів, може бути оскаржена як у апеляційному, так і у касаційному порядку.

Постанова ОП ККС від 15.04.2024 у справі № 554/2506/22
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118558563>

18.6. Про те, чи має право потерпілий або його законний представник чи представник на касаційне оскарження судових рішень з підстави невідповідності призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого внаслідок суворості

Висновок:

За змістом п. 7 ч. 1 ст. 425 КПК потерпілий або його законний представник чи представник мають право на касаційне оскарження судових рішень з підстави невідповідності призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого внаслідок суворості, але в межах вимог, заявлених ними в суді першої інстанції.

Постанова ОП ККС від 19.04.2021 у справі № 641/5714/19
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/96503072>

18.7. Про межі касаційного оскарження прокурором судових рішень

Висновок:

З огляду на те, що ст. 425 КПК прокурора не віднесено до учасників кримінального провадження, щодо яких встановлюються межі касаційного оскарження, положення п. 6 ч. 1 вказаної статті слід вважати такими, що передбачають право прокурора на касаційне оскарження судових рішень у частині вирішення цивільного позову, якого прокурор не заявляв.

Постанова ОП ККС від 05.09.2022 у справі № 481/877/19
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106191157>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106191197>

18.8. Про можливість закриття касаційного провадження у випадку смерті засудженого

Висновок:

У випадку смерті засудженого відкрите за його скаргою касаційне провадження підлягає закриттю, крім випадків, якщо воно, з урахуванням меж перегляду судом касаційної інстанції, визначених ст. 433 КПК, є необхідним для реабілітації померлого.

Ухвала ОП ККС від 16.01.2019 у справі № 761/33482/16-к
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79314140>

Окрема думка – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79382568>

18.9. Про можливість здійснення касаційного провадження за касаційною скаргою на ухвалу апеляційного суду про повернення апеляційної скарги у разі, якщо учасник провадження реалізував своє право на апеляційне оскарження судового рішення

Висновок:

У випадку відкриття касаційного провадження щодо ухвали апеляційного суду про повернення апеляційної скарги, коли після надходження витребуваних матеріалів провадження до касаційного суду стало відомо, що учасник провадження скориставшись своїм правом, передбаченим ч. 7 ст. 399 КПК, повторно подав апеляційну скаргу на ухвалу місцевого суду, за результатами розгляду якої суд апеляційної інстанції постановив остаточне рішення, що не підлягає касаційному оскарженню, касаційне провадження підлягає закриттю.

Постанова ОП ККС від 23.09.2019 у справі № 757/40473/18-к
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/84583303>

Окрема думка – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84726095>

18.10. Про застосування норм права, передбачених приписами статей 399, 412, 436, 438 КПК, за обставин, коли касаційний суд констатує істотне порушення апеляційним судом вимог КПК у випадку безпідставної відмови у відкритті провадження (повернення апеляційної скарги) на рішення щодо обрання (продовження) запобіжного заходу.

Висновок:

Суд касаційної інстанції, установивши, що ухвала суду апеляційної інстанції про повернення апеляційної скарги на рішення щодо обрання (продовження) запобіжного заходу постановлена з порушенням приписів п. 4 ч. 3 ст. 399 КПК, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 438 цього Кодексу скасовує

оскаржену ухвалу з призначенням нового розгляду в суді апеляційної інстанції на підставі п. 2 ч. 1 ст. 436 вказаного Кодексу.

Постанова ОП ККС від 01.04.2024 у справі № 751/3856/21
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/118194708>

18.11. Про можливість звільнення від кримінальної відповідальності на підставі ст. 49 КК в суді касаційної інстанції в порядку ст. 440 КПК

Висновок:

Особа підлягає звільненню від кримінальної відповідальності на підставі ст. 49 КК у суді касаційної інстанції в порядку ст. 440 КПК за умов:

- на день перегляду кримінального провадження судом апеляційної інстанції, тобто до набрання вироком суду першої інстанції законної сили, закінчились строки давності притягнення такої особи до кримінальної відповідальності за вчинене кримінальне правопорушення;
- ця особа не подавала до апеляційного суду відповідне клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності і суд апеляційної інстанції не роз'яснив відповідно до положень ст. 285 КПК особі наявність зазначених підстав для звільнення від кримінальної відповідальності та не з'ясував її думку щодо згоди чи незгоди з таким звільненням;
- така особа за вказаних обставин висловила згоду в касаційному суді на звільнення її від кримінальної відповідальності на підставі ст. 49 КК у зв'язку із закінченням строків давності.

Постанова ОП ККС від 06.12.2021 у справі № 521/8873/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/101829954>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99926698>

18.12. ПРО ТЕ, ЧИ МОЖЕ ЗДІЙСНЮВАТИСЯ СУДОМ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ ДОЛУЧЕННЯ І ПЕРЕВІРКА ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ, ЯКІ ПІДТВЕРДЖУЮТЬ ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА АБО СЛІДЧОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Висновок:

Суд касаційної інстанції може самостійно перевірити процесуальні документи, які стосуються наявності у слідчого чи прокурора повноважень на здійснення певних процесуальних дій у разі надання таких документів стороною обвинувачення під час касаційного перегляду судових рішень, якими особу було притягнуто до кримінальної відповідальності за вчинення інкримінованого кримінального правопорушення.

Постанова ОП ККС ВС від 07.04.2025 у справі № 349/508/16-к (провадження № 51-3565кмо24)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/126649292>

Окремі думки: – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126693851>

– <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126649314>

19. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами

19.1. Про те, чи є ухвали слідчого судді, а також рішення суду апеляційної інстанції щодо таких ухвал предметом перегляду за нововиявленими обставинами

Висновок:

Положення ч.1 ст. 459 КПК слід розуміти як такі, що передбачають можливість перегляду за нововиявленими обставинами судових рішень, що набрали законної сили та якими завершено розгляд кримінального провадження по суті в суді відповідної інстанції.

Перегляд за нововиявленими обставинами ухвал слідчого судді, а також рішень суду апеляційної інстанції щодо таких ухвал, кримінальним процесуальним законодавством не передбачений.

Постанова ОП ККС від 03.02.2020 у справі № 522/14170/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87424124>

19.2. Про те, чи має право у зв'язку з ліквідацією суду новоутворений суд вирішувати питання за правилами ст. 464 КПК, якщо йому передано на розгляд заяву, за якою вже відкрито провадження за нововиявленими обставинами

Висновок:

Якщо суддя-доповідач апеляційного суду відкрив кримінальне провадження за нововиявленими обставинами за заявою особи, а в подальшому воно внаслідок ліквідації суду було передано до новоутвореного суду, то цей суд вправі вирішувати питання, які виникають на етапі відкриття кримінального провадження за нововиявленими обставинами за правилами ст. 464 КПК.

Постанова ОП ККС від 25.11.2019 у справі № 1-7/12 <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86070618>

19.3. Про те, чи має право суд відмовити у відкритті провадження за заявою про перегляд рішення за нововиявленими обставинами

Висновок:

Положення ч. 2 ст. 464 КПК про те, що «суддя ... вирішує питання про відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами», слід розуміти як такі, що надають судді повноваження перевірити наявність підстав для відкриття провадження за нововиявленими обставинами та ухвалити рішення про відкриття такого провадження або відмову у його відкритті.

Постанова ОП ККС від 03.02.2020 у справі № 522/14170/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87424124>

19.4. ПРО ТЕ, ЧИ ОБМЕЖЕНА СТРОКАМИ ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ ЗАЯВА ЗАСУДЖЕНОГО ПРО ПЕРЕГЛЯД СУДОВОГО РІШЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ, У ЯКІЙ СТАВИЛОСЬ ПИТАННЯ ЩОДО ОБСТАВИН, ЯКІ ПІДТВЕРДЖУЮТЬ ЙОГО НЕВИНУВАТІСТЬ У ЗЛОЧИНІ, ЗА ЯКИЙ ЙОГО БУЛО ЗАСУДЖЕНО

Висновок:

Положення ч. 1 ст. 461 КПК, за якими заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами може бути подано протягом трьох місяців після того, як особа, яка звертається до суду, дізналася або могла дізнатися про ці обставини, підлягають застосуванню як у разі коли в заяві йдеться про обставини, які підтверджують вчинення особою більш тяжкого кримінального правопорушення, ніж те, за яке її було засуджено, або спростовують висновки про її невинуватість (частини 2, 3 вказаної статті), так і в разі коли в заяві йдеться про обставини, що підтверджують невинуватість засудженого або вчинення ним менш тяжкого кримінального правопорушення (ч. 4 ст. 461 КПК).

Постанова ОП ККС ВС від 07.04.2025 у справі № 464/7111/14-к (провадження № 51-3242кмо19)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/126610116>

РОЗДІЛ III. РІШЕННЯ ПАЛАТ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКІ МІСТЯТЬ ВИСНОВКИ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

I. Рішення палат Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, в яких сформульовано висновки про застосування норм кримінального права

1.1. Про можливість звільнення неповнолітнього від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру без призначення йому конкретного покарання як заходу примусу

Висновок:

Звільнення неповнолітнього від покарання на підставі ст. 105 КК здійснюється без призначення неповнолітньому конкретного покарання, передбаченого санкцією статті закону України про кримінальну відповідальність, за якою його було визнано винуватим.

Постанова Другої судової палати ККС ВС від 10.06.2020 у справі № 161/7253/18
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89977675>

1.2. Про можливість визнання умисного вбивства вчиненим у стані сильного душевного хвилювання лише в разі встановлення за висновком судово-

психологічної експертизи перебування обвинуваченого у стані фізіологічного афекту під час його вчинення

Висновок:

При кваліфікації дій особи за ст. 116 КК для встановлення стану сильного душевного хвилювання мають значення, окрім фізіологічного афекту, й інші емоційні стани, за умови, що вони є реакцією особи на поведінку з боку потерпілого, зазначену у диспозиції цієї статті, і досягли такого рівня впливу на свідомість і волю особи, що в момент вчинення умисного вбивства значно знижували її здатність усвідомлювати свої дії та керувати ними. Перебування винного у момент вчинення умисного вбивства у стані сильного душевного хвилювання є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 116 КК, яка підлягає доказуванню у кримінальному провадженні.

Постанова Другої судової палати ККС ВС від 05.06.2023 у справі № 587/241/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/111524547>

1.3. Про матеріальну шкоду як ознаку складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 176 КК

Висновок:

З урахуванням особливості об'єкта посягання у ст. 176 КК, шкода, заподіяна володільцю виключного права порушенням його права, може виражатися у втраті або зменшенні сукупності тих благ, що володільцю надає виключне володіння. Такі вигоди можуть включати в себе певний дохід або прибуток, заради якого, власне, і створюється більшість об'єктів виключного права.

Постанова Першої судової палати ККС ВС від 27.09.2021 у справі № 570/2835/16-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/100109379>

Окремі думки – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100109399>

– <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100993127>

1.4. Про те, чи є колодязь кабельної сигналізації, з якого засудженими було викрадене чуже майно, сховищем.

Про правильність кваліфікації дій засуджених за ч. 3 ст. 185 КК як крадіжки, вчиненої з проникненням у сховище

Висновок:

Крадіжку чужого майна, що поєднана з проникненням до телекомунікаційного колодязя, слід кваліфікувати за ч. 3 ст. 185 КК як крадіжку, поєднану з проникненням до іншого приміщення.

Постанова Другої судової палати ККС ВС від 02.06.2020 у справі № 175/3057/17
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89793499>

II. Рішення палат Касаційного кримінального суду, в яких сформульовано висновки про застосування норм кримінального процесуального права

2.1. Про право відводу на підставі ст. 77 КПК працівника оперативного підрозділу, який був допитаний як свідок та який за дорученням слідчого провів у цьому кримінальному провадженні НСРД

Висновок:

Положення ст. 77 КПК визначають виключний перелік суб'єктів, до яких можуть бути застосовані норми цього закону, і розширеному тлумаченню не підлягають.

Постанова Третьої судової палати ККС ВС від 17.01.2022 у справі № 373/2562/15-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/102634411>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102634462>

2.2. Про допустимість доказів, отриманих із порушенням вимог ч. 7 ст. 214 КПК

Висновок:

Вирішуючи питання про допустимість доказів, отриманих у результаті процесуальних дій і процесуальних рішень, що були здійснені, прийняті прокурором, який є процесуальним керівником, з порушенням строку передачі матеріалів до органу досудового розслідування, визначеного в ч. 7 ст. 214 КПК, суд повинен врахувати тривалість такого порушення, обсяг і характер вчинених дій і прийнятих рішень. Недотримання строку, визначеного в ч. 7 ст. 214 КПК, не є безумовною підставою для визнання недопустимими доказів, отриманих на підставі таких процесуальних дій і рішень прокурора.

Постанова Третьої судової палати ККС ВС від 21.11.2022 у справі № 991/492/19
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/107805010>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107706662>

2.3. Про наявність правових підстав для апеляційного оскарження потерпілим рішення місцевого суду про звільнення особи від відбування покарання на підставі закону України про амністію, ухваленого на стадії виконання вироку

Висновок:

За змістом п. 7 ч. 1 ст. 393 КПК під час виконання вироку суду у провадженні з питань звільнення особи від відбування покарання на підставі Закону України «Про амністію у 2016 році» потерпілі не можуть

бути учасниками цього провадження, а отже вони не наділені правом апеляційного оскарження рішень місцевого суду, ухвалених за наслідками такого розгляду.

Постанова Другої судової палати ККС ВС від 17.04.2019 у справі № 521/19551/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81394300>

2.4. Про можливість окремого апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, постановленої в порядку статей 28, 114 КПК

Висновок:

Ухвали слідчих суддів, постановлені в порядку статей 28, 114 КПК, окремому апеляційному оскарженню відповідно до положень статті 309 КПК не підлягають.

Постанова Другої судової палати ККС ВС від 18.10.2019 у справі № 757/37346/18-к
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/85033376>

2.5. Про можливість оскарження до суду вищої інстанції судового рішення, постановленого стосовно юридичної особи за скаргою (заявою) її представника, іншим представником цієї ж юридичної особи

Висновок:

Якщо учасником судового провадження є юридична особа і за скаргою (заявою) її представника постановлено судове рішення стосовно юридичної особи, таке рішення до суду вищої інстанції вправі оскаржити інший представник цієї ж юридичної особи.

Постанова Першої судової палати ККС ВС від 22.03.2021 у справі № 760/120/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95905193>

2.6. Про можливість апеляційного оскарження ухвали слідчого судді про зміну запобіжного заходу підозрюваному

Висновок:

Сторони кримінального провадження мають право оскаржувати в апеляційному порядку ухвалу слідчого судді про зміну підозрюваному обраного запобіжного заходу у випадку, якщо застосування такого запобіжного заходу або відмова в його застосуванні підлягають апеляційному оскарженню відповідно до ч. 1 ст. 309 КПК.

Постанова Першої судової палати ККС ВС від 17.05.2021 у справі № 335/9520/19
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97243024>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97243035>

2.7. Про право прокурора на оскарження вироку суду першої інстанції, ухваленого на підставі угоди про примирення між потерпілим і підозрюваним

чи обвинуваченим, умови якої не відповідають нормам кримінального та процесуального закону

Висновок:

Зважаючи на положення ст. 370, ч. 2 ст. 475 КПК, вирок на підставі угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим повинен відповідати загальним вимогам до судових рішень щодо законності. Обов'язок перевіряти угоду на відповідність її не тільки спеціальним нормам, що стосуються укладання угод, а й іншим нормам КПК та КК, покладається на суд, який вирішує питання щодо затвердження такої угоди.

Повноваження прокурора при оскарженні вироку суду першої інстанції на підставі угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим обмежені приписами п. 3 ч. 3 ст. 394 КПК, згідно з якими такі вироки можуть бути оскаржені прокурором лише у зв'язку з порушеннями вимог ч. 3 ст. 469 КПК під час укладення угоди, і не підлягають розширенню, в тому числі через затвердження судом угоди, умови якої не відповідають нормам кримінального та процесуального закону.

Постанова Першої судової палати ККС ВС від 15.02.2021 у справі № 395/773/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95139607>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95177431>

2.8. Про форму рішення касаційного суду в разі перебування на розгляді касаційної скарги з вимогою про погіршення становища особи, поданої на судові рішення, постановлені у кримінальному провадженні за обвинуваченням особи за ст. 366-1 КК, яка на момент касаційного провадження визнана неконституційною

Висновок:

Касаційне провадження, яке відкрито за касаційною скаргою, в якій ставляться питання про погіршення становища особи, на виправдувальний вирок суду першої інстанції та/або ухвалу апеляційного суду, постановлену щодо такого вироку, або ухвалу апеляційного суду, якою скасовано обвинувальний вирок і закрито кримінальне провадження, у разі втрати юридичної сили норми Особливої частини КК, яка передбачала відповідальність за вчинення діяння, що інкримінувалося особі, підлягає закриттю.

Ухвала Третньої судової палати ККС ВС від 01.03.2021 у справі № 703/2432/17
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95315762>

2.9. Про процедуру розгляду касаційної скарги засудженого після визнання КСУ ст. 366-1 КК неконституційною

Висновок:

У разі втрати чинності в цілому статтею або частиною статті Особливої частини КК, яка встановлювала кримінальну відповідальність за певне діяння, внаслідок визнання її неконституційною КСУ суд касаційної інстанції відповідно до положень ст. 440 та п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК скасовує обвинувальний вирок чи ухвалу і закриває кримінальне провадження.

Постанова Третньої судової палати ККС ВС від 01.03.2021 у справі № 266/3090/18 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95278127>

2.10. Про можливість закриття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення щодо обвинуваченої на підставі п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку з відмовою від обвинувачення потерпілої, власності якої завдано шкоду працівником, найнятим відповідно до договору про надання послуг

Висновок:

Терміном «найманий працівник» у нормі п. 3 ч. 1 ст. 477 КПК (в редакції Закону № 767-VII) охоплюються не тільки фізичні особи, які працюють за трудовим договором (контрактом) на підприємстві, в установі, організації або у фізичної особи, але і фізичні особи, які перебувають із вказаними суб'єктами у фактичних трудових відносинах (у тому числі, якщо особа виконувала роботу на підставі цивільно-правового договору, зміст якого складають умови, що фактично визначають взаємні права та обов'язки працівника і роботодавця за трудовим договором).

Постанова Першої судової палати ККС ВС від 05.02.2020 у справі № 718/1139/18 <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87527821>

Окремі думки – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100109399>

– <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87517576>

2.11. Про право особи, щодо якої вирішується питання про застосування примусових заходів медичного характеру, виступати в судових дебатах та звертатися до суду з останнім словом

Висновок:

Особа, щодо якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішується питання про їх застосування, користується правами підозрюваного та обвинуваченого, передбаченими ст. 42 КПК у тому числі правом виступати у судових дебатах та з останнім словом в обсязі, який визначається характером розладу психічної діяльності чи психічного захворювання відповідно до висновку

судово-психіатричної експертизи, та здійснює їх через законного представника та захисника, що не виключає права такої особи особисто звернутися до суду після виступу законного представника та захисника у судових дебатах.

Надання такій особі права особистого виступу перед судом після проголошення промов законного представника та захисника у судових дебатах, без роз'яснення йому права на участь у судових дебатах та виступу з останнім словом, не становить порушень вимог кримінального процесуального закону, які перешкодили б чи могли перешкодити суду ухвалити законне та обґрунтоване судове рішення.

Постанова Другої судової палати ККС ВС від 24.11.2025 у справі № 334/3871/23 (провадження № 51-2553кмп24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132279065>

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132238220>

Огляд рішень Великої Палати Верховного Суду, об'єднаної палати і палат Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, які містять правові висновки про застосування норм кримінального та кримінального процесуального права (2018–2025 роки) / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного кримінального суду департаменту аналітичної та правової роботи; заступник голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, д-р юрид. наук Н. О. Антонюк. Київ, 2025. – 96 с.

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. У кожному з рішень викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 [@supremecourt_ua](https://www.instagram.com/supremecourt_ua)

 t.me/supremecourtua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua